

Mervi Mäkelä

Allergisen lapsen varhaiskasvatus

Kasvattajan toimintaa ohjaava työskentelyote päiväkodin arjessa

Opinnäytetyö

Syksy 2010

Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi(AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö
 Koulutusohjelma: Sosiaali-alan koulutusohjelma
 Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Mäkelä Mervi

Työn nimi: Allergisen lapsen varhaiskasvatus.
 Kasvattajan toimintaa ohjaava työskentelyote päiväkodin arjessa.

Ohjaaja: Aalto Anu

Vuosi: 2010 Sivumäärä: 70 Liitteiden lukumäärä: 1

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaista on allergisen lapsen varhaiskasvatus allergia- ja astmalasten ryhmässä ja sitä, millaiseen ajatteluun, orientaatioon kasvattajan toiminta lasten päiväkotiryhmässä perustuu. Varhaiskasvatuksen toteuttamista tutkittiin kasvattajan näkökulmasta.

Tutkimusmenetelmänä oli laadullinen tutkimus. Aineistoa kerättiin dokumentoimalla tutkijan kokemuksia ja havaintoja. Lisäksi tehtiin kahdeksan teemahaastattelua Jussinkylän päiväkodin kasvattajille. Haastatteluaineistoa analysoitiin tyypittelyn ja luokittelun avulla. Tutkimuksessa selvisi, että allergisen lapsen varhaiskasvatuksen onnistuminen edellytti kasvattajien sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja perusosaamisen vahvistamista allergisen lapsen hoidon osaamisella. Haastateltavien vastuksissa huomio kiinnittyi erityisesti yhteistyöhön vanhempien kanssa ja heidän tukemiseensa.

Tutkimuksen perusteella voidaankin tehdä se johtopäätös, että kasvattajien mielestä allergiset lapset ovat tavallisia lapsia. Allergiaosaaminen tarkoittaa tarkkuutta ja huolellista perehtymistä lapsen asioihin. Kasvattajat kiinnittävät huomiota kasvatuskumppanuuteen ja vuorovaikutussuhteen luonteeseen vanhempien kanssa. Vanhempien huolenaihe esiintyy signaalina, johon kasvattaja vastaa kasvatustietoisuutensa avulla, jolloin kasvattaja pystyy suhteuttamaan vanhempien reaktiot todellisiin elämäntilanteisiin. Allergisen lapsen erityisyys ja kiinteä yhteistyö vanhempien kanssa edellyttää kasvattajalta vaativaa osaamista, johon voidaan soveltaa sosiaalipedagogiikasta nousevaa orientaatiota. Siinä kiinnitetään huomio kasvatuksen yhteisöllisyyteen ja sen tarjoamiin kasvatuksellisiin mahdollisuuksiin.

Avainsanat: allerginen lapsi, varhaiskasvatus, sosiaalipedagogiikka, sosiaalipedagoginen orientaatio

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty:	School of Health Care and Social Work	
Degree programme:	Degree programme in Social work	
Specialisation:	Bachelor of Social Work	
Author:	Mäkelä Mervi	
Title of thesis:	The early education of an allergic child. The working method that guides the educator in the kindergarten.	
Supervisor:	Aalto Anu	
Year: 2010	Number of pages:70	Number of appendices:1

The aim of the study was to investigate how an allergic child is educated in a special group with other allergic and asthmatic children. The aim was also to investigate to what kind of an orientation the educators' actions are based on in the children's kindergarten group. The realization of early education was investigated from the educator's point of view.

The method was a qualitative analysis. The research material was collected by documenting personal experiences and observations. In addition, eight educators from the Jussinkylä kindergarten were interviewed. The interview material was classified by type. According to the study, early education of a child with an allergy is successful when the educators are committed to the communal goals, and when the basic knowledge is consolidated with the special knowledge needed with an allergic child. In the interviewees' answers special attention was paid to the cooperation with parents and supporting the parents.

The study showed that according to the educators, allergic children are ordinary children. An allergic competency refers to the accuracy of allergy and practices and careful familiarization with the child affairs. The educators pay attention to the educational companionship and to the nature of interdependency with the parents. The parent's concern is a sign that educator manages with awareness of education. This allows the educator to proportion the parent's reactions to real life situations. Because an allergic child is special and because of the constant cooperation with the parents, the educator has to have advanced knowledge to which social pedagogical orientation is applied. In this orientation, the attention is paid to the communal aspect of the education and to the educational possibilities that is offers.

Keywords: an allergic child, early education, social pedagogic, social pedagogical orientation

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
1 JOHDANTO	6
2 ALLERGISEN LAPSEN VARHAISKASVATUKSEN LÄHTÖKOHTIA	8
2.1 Keskeiset käsitteet.....	9
2.2 Allergiaryhmän tarpeellisuuden tunnistaminen	10
2.3 Allerginen lapsi päiväkodissa.....	10
2.4. Allergisen lapsen elämäntilanne	11
2.5 Tervetuloa allergiaryhmään	12
2.6 Allergisen lapsen erityisen hoidon määrittely	14
3 ALLERGISEN LAPSEN VARHAISKASVATUS	
TUTKIMUSKOHTEENA	17
3.1 Tutkimuksen tavoite.....	18
3.2 Opinnäytetyön tutkimuskysymykset.....	20
4 VARHAISKASVATUS.....	22
4.1 Kasvatus käsitteenä.....	22
4.2 Mitä on varhaiskasvatus	22
4.2.1 Lapsuus varhaiskasvatuksen arvopohjana	23
4.2.2 Hyvinvoiva lapsi	24
4.2.3 Hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus	24
4.2.4 Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa	25
4.3 Kasvattajan ajattelu	25
4.4. Kasvatustietoisuus.....	26
5 VARHAISKASVATUS JA ERITYINEN TUKI.....	29
5.1 Varhaiskasvatus lasta tukevana ympäristönä.....	29
5.2 Tukea tarvitsevan lapsen varhaiskasvatus	30
5.3 Erityispäivähoitoa ohjaavat säännökset.....	31
5.4 Varhaiskasvatuksen linjausten inklusiivinen periaate	33
5.5 Erityinen tuki allergisen lapsen varhaiskasvatuksen viitekehyksenä.....	34
5.6 Vertaisryhmän ystävyyssuhteet	35

6 SOSIAALIPEDAGOGIIKKA VARHAISKASVATUKSESSA.....	37
6.1 Näkökulma sosiaalipedagogiikkaan	37
6.2 Sosiaalipedagogiikka sosiaalityössä	37
6.3 Kasvattajan asiantuntijuus	38
6.4 Sosiaalipedagogiikka varhaiskasvatuksessa	38
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	41
7.1 Tutkimuksen kulku	41
7.2 Havainnot ja kokemukset.....	42
7.3 Tutkimushaastattelu.....	43
7.4 Teemahaastattelu	43
7.5 Haastattelujen toteuttaminen	44
7.6 Tutkimuksen luotettavuus	45
7.7 Aineiston analyysi	46
8 TUTKIMUKSEN TULOKSET	47
8.1 Varhaiskasvattajana allergiaryhmässä	47
8.2 Varhaiskasvatuksen toteuttaminen allergiaryhmässä	48
8.3 Kasvattajan ajattelu	49
8.4 Kasvattajan kasvatustietoisuus.....	51
8.5 Allergisen lapsen varhaiskasvatus.....	52
8.6 Erityinen tuki	53
8.7 Inklusiivinen varhaiskasvatus allergiaryhmässä.....	55
8.8 Kasvattajan orientaatio	56
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	60
10 POHDINTA.....	65
LÄHTEET	68
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Päiväkotityö on osa julkista hyvinvointijärjestelmää, joka tekee mahdolliseksi lasten hoidon järjestymisen vanhempien työssä olon aikana. Varhaiskasvatus on varhaislapsuuden käytännön kasvatustoimintaa, toisin sanoen se on prosessi, joka edistää lapsen suotuisaa kehitystä ennen kouluikää. Se turvaa terveellisen, rauhallisen, kasvua ja kehitystä sekä oppimista tukevan kasvuympäristön, jossa lapsi voi aktiivisesti toimia yhdessä aikuisten ja toisten lasten kanssa. Päiväkotityö on yhteiskunnalliseen ympäristöönsä, yhteiskunnan rakenteisiin, kulttuuriin, kasvatustajatteluun sekä perhettä ja lapsuutta koskeviin käsityksiin sidoksissa oleva ilmiö (Karila & Nummenmaa 2001, 10). Yhteiskunta säätelee lakien, normien ja voimavarojen suuntaamisen avulla päiväkodissa toteutettavaa varhaiskasvatusta.

Päivähoitoa koskevassa lainsäädännössä sosiaalista ja kasvatuksellista tehtävää ei nähdä toisiaan poissulkevinä, vaan päivähoidon tehtävä nähdään kahtalaisena, sekä sosiaalisena että kasvatuksellisena (Karila & Nummenmaa 2001, 12). Varhaiskasvatuksen keskeinen toimintaympäristö on päivähoito, jossa sosiaalinen ja pedagoginen tehtävä integroituvat luontevasti yhteen (Happo 2008, 99). Tässä opinnäytetyössä tarkastelen allergisen lapsen varhaiskasvatusta päiväkotiryhmässä sosiaalipedagogisesta näkökulmasta. Sosiaalipedagogisesti toimiva kasvattaja on avoin uusille toimintatavoille, toimii yhteisöllisyyttä lisäten ja siihen kannustaen. Kasvattajan tehtävänä on lapsen ja perheen toiminnan valmiuksien ja osallisuuden kokemuksen vahvistaminen sekä kasvatuksellinen vuorovaikutus.

Allergisen lapsen varhaiskasvatuksen onnistuminen edellyttää kasvattajilta sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin arjen toiminnan järjestämisen haasteissa ja sen lisäksi päivittäistä perusosaamista on vahvistettava allergisen lapsen hoidon erityisosaamisella. Päivähoidossa toteutuva varhaiskasvatus on moniammatillista tiimityötä, johon jokainen ammattiryhmä tuo omaa asiantuntemustaan ja osaamistaan (Happo 2008, 99). Kasvatuksen, hoidon ja opetuksen näkökulmat hioutuvat toiminnassa saumattomaksi kokonaisuudeksi, johon on koodattu sisään allergianäkökulma: allergia-asiat. Allergia sairautena aiheuttaa helposti eristäytynei-

syyttä ja vanhempien kokeman lapsen erityisyyden vuoksi allergisen lapsen varhaiskasvatuksen osana on vieraantumisen ja syrjäytymisen ehkäiseminen, jolloin se tarkoittaa lapsen tavoitteellista tukemista ja ohjausta arjessa, kasvun ja kehityksen eri vaiheissa ja erilaisissa elämäntilanteissa.

Tässä tutkimuksessa kuvaan niitä työskentelykäytäntöjä, joita allergisen lapsen varhaiskasvatuksessa on käytetty Tampereella Jussinkylän päiväkodin allergia- ja astmalasten ryhmässä. Arjen käytännöt ovat kehittyneet ja muotoutuneet lasten tarpeiden, vanhempien esittämien toiveiden sekä kasvattajien kehittämän työskentelyn myötä. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa allergisten lasten varhaiskasvatuksen asiantuntijuudesta ja saattaa se julkisesti arvioitavaksi, koska allergisten lasten varhaiskasvatuksesta ei ole Suomessa tehty tutkimusta kasvattajien toteuttaman sosiaalipedagogisen orientaation näkökulmasta. Tässä opinnäytetyössä käytännön kokemuksista nouseva hiljainen tieto tuodaan esiin ja se voidaan perustella teoreettisesti. Mielestäni varhaiskasvatustyössä on tärkeää, että kasvattaja tiedostaa sen, miten arjen toiminnoissa osaa hallita ja jäsentää tilanteita niin, että kasvatuksellinen, pedagoginen työskentely tulee todeksi. Kasvattajan on tunnettava kasvatustyötä ohjaavat periaatteet ja teoriat, jotka ovat kasvattajan toiminnan perustana. Kun kasvattaja toimii näiden periaatteiden mukaisesti siten, että ne ovat myös kasvattajatiimissä yhteisesti sovittuja periaatteita, niin voidaan todeta, että kasvattajilla on samansuuntaiset toiminnan tavat työskennellessään lapsiryhmässä: kasvattajien työskentelyä ohjaa samansuuntainen orientaatio.

Tässä opinnäytetyössä noudatan esitystapaa, jota käytetään sosiaalitutkimuksen raporteissa. Siinä tutkimusaineisto jakautuu osiin, joissa kerron, miten tutkimus tehtiin. Johdannossa johdattelen lukijan aiheeseen. Sitten kerron allergisen lapsen varhaiskasvatuksen lähtökohdista tutkimuskohteena ja luon katsauksen varhaiskasvatuksen toteuttamisen perusteena oleviin teorioihin. Osassa, jossa esittelen tutkimusmenetelmän ja aineiston keräämisen tavan lukija voi arvioida tulosten luotettavuutta. Seuraavassa osassa kerron tutkimuksen tulokset ja tehdään johtopäätökset tutkimuksen tuloksista. Viimeisessä osassa pohdin ja arvioin tutkimuksen tulosten merkitystä ja opinnäytetyöni prosessin etenemistä. (vrt. Alasuutari 2007, 285 Dooleyn 1990, 53-60 mukaan.)

2 ALLERGISEN LAPSEN VARHAISKASVATUKSEN LÄHTÖKOHTIA

Olen työskennellyt vaikeasti allergisten lasten parissa lähes kymmenen vuoden ajan ja perehtynyt siihen syvällisellä tavalla. Tänä aikana olen käynyt monia keskusteluja siitä, mitä asioita on tärkeää ottaa huomioon, kun hoidettavana on allerginen lapsi. Perehdyttäessäni kasvattajia allergisten lasten ryhmässä, olen havainnut heidän tuovan esiin näkökulmia, jotka nousevat arvoista, ennakkoluuloista ja jopa tiedon puutteesta tai käsityksen virheellisyydestä. Allergisen lapsen varhaiskasvatukseen perehtyminen edellyttää kasvattajan halua oppia uutta ja uskallusta vastata allergian vaatimiin haasteisiin. Se tarkoittaa sitä, että kasvattajan on omaksuttava sellainen ajattelutapa, joka edellyttää työssä erityistä tarkkuutta ja huolellisuutta. Mielestäni sen merkityksen ymmärtäminen ja sisäistäminen korostaa kasvattajan halua ja taitoa työskennellä allergisten lasten parissa. Silloin, kun kasvattaja ei voi hyväksyä työskentelyä ohjaavia periaatteita, näen sen sellaisena keskeisenä tekijänä, joka estää kasvattajien toimintaa ohjaavan orientaation toteutumisen.

Havaintoni ovat perusteena tämän opinnäytetyön kirjoittamiselle, koska haluan tarkentaa käsityksiä allergisen lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamisen näkökulmista ja niistä perusteista, jotka ohjaavat kasvattajan toimintaa. Keskusteluissa päivähoidon työntekijöiden kanssa on tullut esiin hämmennys ja mielenkiinto allergisen lapsen varhaiskasvatuksen käsitteistä, käytännöistä ja toiminnan rakenteista sekä kasvattajan toimintaa ohjaavasta pedagogisesta orientaatiosta, kasvatustapista, josta käytännön ratkaisut ovat lähtöisin. Olen havainnut, että allergisten lasten varhaiskasvatuksesta ja sen käytännön toteuttamisesta ei ole olemassa sellaista dokumentoitua tietoa, joka nousee siitä arjesta ja niistä käytännöistä, joita pitää noudattaa, kun hoidettavana on allerginen lapsi. Tässä opinnäytetyössä tarkastelen allergisen lapsen varhaiskasvatusta kasvatustyön ammattilaisten näkökulmasta. Keskeinen näkökulma on kasvattajan toiminnassa ja ajattelussa sekä niihin vaikuttavissa seikoissa.

Kasvattajan työskentelyä ohjaavan ajattelun ja orientaation merkitys korostuu, kun toimitaan lasten parissa, joilla on kasvussaan ja kehityksessään haasteita. Voidaankin kysyä, että riittääkö silloin tavallisen varhaiskasvatuksen osaaminen? Voin vastata siihen, että ei riitä, koska haasteisiin vastaaminen tuo esiin ne kysymykset ja vastaukset, joita tarvitaan näiden haasteiden selvittämiseen. Silloin allergisen lapsen varhaiskasvatus määritellään niin, että siihen liittyy erityisen tuen tarve. Erityinen tuki allergisen lapsen varhaiskasvatuksessa auttaa kasvattajia vastaamaan lapsen arjen sujumisen haasteisiin, jolloin varhaiskasvatuksen osaamiseen liitetään allergisen lapsen hoidon osaaminen.

Kiinnostukseni allergisen lapsen elämäntilanteeseen ja niihin pulmiin, joita lapsi ja vanhemmat kohtaavat arjen tilanteissa päivähoidossa on syntynyt pitkän ajan kuluessa. Omakohtaiset kokemukseni allergisten lasten vanhempana ja kokemukseni varhaiskasvattajana allergisten lasten ryhmässä ovat vahvistaneet haluani tuoda esille tämän marginaaliryhmän ääntä. Kasvattajana haluan kannustaa lasta ja vanhempia osallistumaan oman elämänsä hallintaan. Sen vuoksi on tärkeää, että kasvattajat, jotka työskentelevät allergisten lasten parissa osaavat ottaa huomioon oikealla tavalla allergisen lapsen ja hänen vanhempansa elämäntilanteen ja siihen kohdistuvat haasteet. Siksi tarkastelen allergisen lapsen erityisryhmän varhaiskasvatuksen toteuttamisen näkökulmia päiväkodissa ja tuon esiin toiminnasta nousevia hyviä käytäntöjä sekä niitä ohjaavia teoreettisia lähtökohtia että kasvattajan kasvatuksellista, pedagogista orientaatiota.

2.1 Keskeiset käsitteet

Tässä opinnäytetyössä käsite allerginen lapsi tarkoittaa sellaista lasta, jolla on lääkärin vahvistama allergia- ja/tai astmadiagnoosi. Käsite allergisen lapsen varhaiskasvatus ja allergisen lapsen päivähoito tarkoittavat sellaista lasta, joka on päiväkodissa, jossa on erityinen ryhmä allergiaa ja/tai astmaa sairastaville lapsille. Tässä opinnäytetyössä tarkoitan käsitteellä kasvattaja ja varhaiskasvattaja päivähoiton työntekijää, joka ammattinimikkeeltään voi olla lastentarhanopettaja tai lastenhoitaja. Koska lapsen vanhemmat ovat myös lapsen kasvattajia, käytän heistä käsitettä vanhemmat.

2.2 Allergiaryhmän tarpeellisuuden tunnistaminen

Pirkanmaan allergia- ja astmayhdistys teki syksyllä 1997 aloitteen päiväkotiryhmän perustamisesta allergiaa ja astmaa sairastaville lapsille. Tampereen kaupunki teki keväällä 1998 aloitteen pohjalta myönteisen päätöksen ryhmän aloittamiseksi. Ryhmän toiminta päätettiin aloittaa kokeiluna Vellamon päiväkodissa ajalla 1.8.1998 – 31.7.2000. Toimintaa arvioitiin kahden vuoden kuluttua ja silloin päätettiin ryhmän tarpeellisuudesta uudelleen. 1.8.2000 Jussinkylän päiväkodissa aloitti allergia- ja astmalasten ryhmä ja siitä lähtien sen toiminta on ollut vakiintunutta tamperelaista varhaiskasvatusta. (Raportti allergiaryhmän kokeilusta Vellamon päiväkodissa 2001, 3.)

Työssäni allergisten lasten kasvattajana olen havainnut, että allergia- ja astmalasten päiväkotiryhmä on edelleen tarpeellinen osa päivähoidon palvelujärjestelmää. Päivähoito on laajin palvelumuoto, jossa allergiset lapset saavat varhaiskasvatusta. Kasvattajana varmistan, että allergisen lapsen varhaiskasvatukseen sisällytetään allergisen lapsen kasvun ja kehityksen tuen tarpeet sekä yksilölliset ja yhteisölliset pedagogiset elementit.

2.3 Allerginen lapsi päiväkodissa

Päivähoidon allergia- ja astmaohjeiston (2004, 2-3) mukaan allergia tarkoittaa sitä, kun elimistöön joutuu vieraita aineita, kuten viruksia, bakteereja tai myrkyllisiä aineita, elimistö puolustautuu ja immuunivaste käynnistyy. Allergia on elimistön liian voimakasta ja epätarkoituksenmukaista puolustautumista sinänsä harmittomia aineita, kuten ruoka-aineita tai eläin- ja siitepölyä vastaan. Elimistön puolustautuminen ilmenee erilaisina oireina tavallisesti hengitysteiden limakalvoilla, silmien sidekalvoilla, iholla tai ruoansulatuskanavassa.

Havaintojeni mukaan suurin osa allergiaa ja astmaa sairastavista lapsista selviytyy tavallisessa päiväkotiryhmässä, jossa otetaan huomioon allergia- ja astmaohjeiston suositukset sekä noudatetaan vanhempien ja lääkärin antamia ohjeita. Vain kaikkein vaikeimmista allergioista ja vaikeasta astmasta kärsivät lapset tarvitsevat

päiväkotiryhmän, joka on tarkoitettu allergisille lapsille. Vaikeasti allergiset lapset tarvitsevat sellaisen tilan, jossa ei ole oireilulle altistavia tekijöitä, kuten esimerkiksi eläinpölyä tai ruoanvalmistushöyryjä eikä pölyäviä sisustuksen materiaaleja. Kasvattajan on ymmärrettävä se, että on pidettävä huolta siitä, että allergiset lapset syövät vain ruokavalionsa mukaista ruokaa välttyäkseen hengenvaarallisilta oireilta. Lasten terveydentilaa tarkkaillaan päivittäin ja kasvattajien on osattava lääkittää lapsia oireiden mukaisesti. Silloin, kun toteutetaan suunniteltua varhaiskasvatusta päiväkotiryhmässä, niin siitä ei saa aiheutua terveydellistä vaaraa lapsille.

2.4. Allergisen lapsen elämäntilanne

Päiväkotityössä saamani tiedon ja kokemukseni mukaan useimpia allergisia lapsia on suojeltu allergiaoireita aiheuttavilta tekijöiltä ja siinä samalla niiltäkin tekijöiltä, joilta ei olisi tarvinnut suojella. Allergisen lapsen perheet ovat joutuneet eristäytymään monista tilanteista, joihin lapsiperheet tavallisesti osallistuvat. Vanhempien on oltava jatkuvasti valppaana esimerkiksi kaupassa, jossa on ruoka-aineita esillä tai yleisissä tiloissa, joissa voi olla esimerkiksi kotieläimiä. Pihlaja (2006, 25) toteaaakin, että sosiaalisen tuen järjestäminen on tehtävä tavalla tai toisella näkyväksi, ja tällöin tulisi ymmärtää, mistä sosiaalisessa kasvatuksessa on kyse näiden lasten kohdalla.

Lapsen aloitettua päiväkotihoidon allergisten lasten ryhmässä, vanhemmat ovat aluksi varuillaan mahdollisesti ilmenevien oireiden varalta. Varmistuttuaan siitä, että lapsi voi hyvin ja on oireeton päiväkotipäivän ajan, vanhemmat rentoutuvat ja voivat luottaa kasvattajien huolehtivan asioista turvallisella tavalla. Onkin erittäin tärkeää, että vanhemmille varataan aikaa perehtyä lapsen päivähoitopäivään ja vastataan heille tärkeisiin kysymyksiin. Käytännössä on koettu hyväksi, että sama kasvattaja perehdyttää vanhemmat samalla tavalla ennen päivähoiton aloittamista, jolloin kaikkien perheiden saama aloitustietopaketti pysyy samana. Samalla rohkaistaan vanhempia kysymään mieltä askarruttavista asioista niin usein kuin he haluavat.

Olen kiinnittänyt huomiota siihen, että allergisen lapsen elämässä tapahtuu useita käyntejä lääkärissä ja tutkimuksissa sekä ruoka-ainekokeiluja. Tämä aiheuttaa vanhemmissa epävarmuutta ja ahdistusta, kun lapselle ei käy mikään ruoka. Useiden kokeilujen myötä lapselle kehittyy epävarmuus ruoka-aineita kohtaan, koska ruokailuun liitetään tarkka seuranta: tuleeko oireita ja millaisia ja mitä sitten tapahtuu. Elämä allergisen lapsen perheessä alkaa helposti keskittyä vain sairauden ympärille, ruokailujen ja oireiden seuraamisen pohdintaan. Allergisten lasten ryhmässä huomioidaan tämä, ja kasvattajat ohjaavat ja tukevat sekä rohkaisevat lasta käyttäytymään esimerkiksi ruokailutilanteissa lapsen ikä- ja kehitysvaiheen mukaisella tavalla. Ruokailutilanne on sosiaalinen tapahtuma, jossa lapset voivat oppia toisiltaan myönteistä suhtautumista ruokailuun. Ruokailutilanteista keskustelme kunnioittavasti ja avoimesti lapsen vanhempien kanssa.

Rajoitukset ja erityiset tarpeet ovat allergisen lapsen arkipäivää. Olenkin havainnut, että vanhemmille lapsen erityisistä tarpeista voi tulla elämän päätehtävä, jolloin allergia voi alkaa näyttäytymään liian suurena asiana. Onkin tärkeää, että vanhemmat uskaltavat jatkamaan työelämässä ja lapsi saa hoitopaikan päiväkodissa. Vanhemmat saavat tilaisuuden ajatella muitakin asioita kuin allergiaa sairastavaa lastaan. Kokemukseni mukaan lapsen kannalta on tärkeää, että vanhemmat voivat luottaa siihen, että muutkin osaavat hoitaa heidän allergista lastaan. Varhaiskasvattajan onkin saatava vanhemmat vakuuttuneeksi siitä, että lapsen voi turvallisin mielin jättää päiväkotiin. Allergiaryhmässä yhteistyö vanhempien kanssa on luottamuksellista ja kiinteää, kasvatuskumppanuutta.

2.5 Tervetuloa allergiaryhmään

Esittelen ryhmän toiminnan pääpiirteet allergia- ja astmalasten päiväkotiryhmän esitteen (2010) mukaan. Sen suunnittelu ja toteutus perustuvat niihin kokemuksiin ja havaintoihin, joita olen kerännyt perehdyttäessäni vanhempia lapsen aloittaessa päivähoidossa. Esitteen valmistaminen tuli ajankohtaiseksi siinä vaiheessa, kun päiväkodin internet-sivut valmistuivat. Lapsen päivähoitoon siirtymisen tullessa ajankohtaiseksi vanhemmat tutustuvat eri vaihtoehtoihin itsenäisesti. Koimme tärkeäksi, että myös allergia- ja astmalasten ryhmän toiminnasta on hyvä olla esittely

päiväkodin sivuilla. Voimme viitata siihen tarvittaessa esimerkiksi puhelinkeskustelun yhteydessä. Lisäksi olen käyttänyt samaa esitettä runkona, kun olen käynyt esittelemässä allergia- ja astmalasten päivähoitoa Pirkanmaan allergia- ja astmayhdistys ry:n tilaisuuksissa ja esitellyt ryhmän toimintaa vieraileville ryhmille ja opiskelijoille. Esitteen avulla on hyvä perehdyttää uusi työntekijä allergiaryhmän toiminnan periaatteisiin, koska on tärkeää, että uusi työntekijä voi omaksua allergiaryhmän kannalta tärkeät asiat melko nopeasti.

Allergisen lapsen päivähoiton aloittaminen edellyttää huolellista valmistautumista ja perehtymistä lapsen tilanteeseen. Sen vuoksi vanhemmat tulevat ensimmäiselle tutustumis- ja perehdyttämiskäynnille ilman lasta. Tässä ensimmäisessä kontaktissa vanhempien kanssa luodaan pohja kaikelle tulevalle yhteistyölle allergisen lapsen vanhempien kanssa. Koska perehdyttämistilanteessa käsitellään monia vanhemmille uusia asioita, olen voinut antaa vanhemmille esitteen, johon on kirjattu tärkeimmät allergiaryhmää koskevat asiat. Siitä vanhemmat ovat voineet tarkistaa asioita, vaikka niistä olisi keskusteltu hyvin yksityiskohtaisesti. Joskus vain toinen vanhemmista pääsee käymään päiväkodissa perehdytystilanteessa, jolloin kotiin on voinut vielä esitteen toisen vanhemman luettavaksi ja keskusteltavaksi. Toisaalta esitteessä kuvatut asiat toimivat sopimuksena siitä, millaisella toimintaperiaatteella allergiaryhmässä toimitaan ja näin kaikille vanhemmille on annettu samat tiedot.

Allergiaryhmään haetaan päivähoitohakemuksella, jonka liitteenä on lääkärintodistus allergiasta ja astmasta, erityisesti koskien selviytymistä päivähoidossa. Lapsen hoito perustuu tiiviiseen yhteistyöhön vanhempien kanssa. Ensimmäisellä tutustumiskäynnillä kartoitetaan tarkkaan lapsen allergiat ja näin huomioidaan lapsen henkilökohtaiset rajoitteet arkipäivän toiminnoissa. Yhteistyö kodin ja allergiaryhmän välillä on tärkeää heti ensi hetkistä lähtien, jolloin luodaan hyvä pohja luottamuksellisen ja avoimelle vuorovaikutussuhteen syntymiselle. Kasvattajien on tiedettävä lapsen tyypillinen tapa oireilla, jotta esimerkiksi lääkitys osataan antaa oikeaan aikaan. Lapsen säännöllisten peruslääkkeiden antamisesta huolehtivat vanhemmat. Lapsen terveydentilan tarkkailu allergiaryhmässä on jatkuvaa, varsinkin ulkoillessa ja yleisissä tiloissa. Oireettomana pysymiseen tarvitaan toiminnan

huolellista suunnittelua. Retkille otetaan eväiden lisäksi lääkkeet, lääkeohjeet ja vanhempien yhteystiedot sekä puhelin. (Tervetuloa allergiaryhmään 2010.)

Allergisen lapsen päivähoitossa kiinnitetään erityisesti huomiota allergisten oireiden minimointiin. Käsiä pestään useasti päivän aikana ja päivittäinen siivous on tärkeää. Toiminnassa käytettävät lelut, tarvikkeet, materiaalit ja välineet valikoidaan tarkasti, että ne ovat puhtaita ja soveltuvat allergisten käyttöön. Ruokailu järjestetään ja valvotaan tarkkaan. Huolellisuus alkaa jo keittiöstä. Jokaisella lapsella on ruoka-ainelista, josta sallitut ruoka-aineet tarkistetaan jokaisen ruoan jakamisen yhteydessä. Ruokailupaikat suunnittelemme tarkkaan ja ruokailua valvovan aikuisen on noudatettava tarkkaavaisuutta. (Tervetuloa allergiaryhmään 2010.)

Allergisten lasten ryhmässä tarjotaan mahdollisuus oppia normaaliin kehitykseen ja kasvuun kuuluvia tietoja ja taitoja sosiaalisesti tärkeässä vertaisryhmässä. Tavoitteena on leikkiä ja oppia mahdollisimman normaalilla tavalla. Jos jotain toimintaa ei allergian vuoksi pysty toteuttamaan, ideoidaan mahdollisimman paljon alkuperäistä tavoitetta muistuttavaa toimintaa. Allergiaryhmässä toimitaan lapselle ominaisella tavalla: leikitään, osallistutaan, saadaan ystäviä, koetaan elämyksiä, iloitaan oppimisesta, tutkitaan ja liikutaan. Allergiaryhmässä lapsiin suhtaudutaan kuin muihinkin lapsiin, vältetään turhaa varovaisuutta. Allergiaryhmässä noudatetaan lapsen hoidon, kehityksen ja oppimisen suunnittelussa ja toteutuksessa Jusinkylän päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaa ja allergiaryhmän omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa. (Tervetuloa allergiaryhmään 2010.)

2.6 Allergisen lapsen erityisen hoidon määrittely

Kokemukseni mukaan allergisen lapsen päivähoiton sujumisen ja onnistumisen kannalta on tärkeää, että lapsen asioihin perehdytään monipuolisesti ja huolellisesti, koska jokainen lapsi on yksilö ja hänellä on yksilölliset tarpeensa. Kiinteä, avoin ja luottamuksellinen yhteistyö vanhempien kanssa heti hoitosuhteen alusta alkaen luo turvallisuuden tunteen vanhemmille ja siten auttaa lasta sopeutumaan päiväkotiryhmään.

Raportissa allergiaryhmän kokeilusta (2001, 7) määritellään allergisen lapsen erityisen hoidon tarve.

Koska kaikki lapset ovat vaikeiden allergioidensa vuoksi nk. erityisen hoidon tarpeessa olevia ”kohden paikkalaisia”, laaditaan lapsille hoitosuhteen alettua kuntoutussuunnitelma, joka tarkistetaan puolen vuoden välein. Päiväkodissa laadittavan kuntoutussuunnitelman tavoitteena on keskittyä lapsen kehitykseen ja kasvuun liittyviin asioihin. Palaverissa käydään läpi myös lapsen terveydellinen tilanne sekä mahdolliset ruokavalion laajennukseen liittyvät asiat. Ohjeet niihin tulevat allergian hoidosta vastaavalta taholta, jossa tehdään lääkitykseen ja ruokavalioon kuuluvat suunnitelmat. (Kuntoutussuunnitelma tarkoittaa samaa kuin lapsen erityisen tuen järjestämisen suunnitelma.)

Heinämäen (2004, 32) mukaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan sisällytetään lapsen tuen tarpeen määrittely ja tuen järjestäminen, varhaiskasvatuksen yksilöllistäminen. Lapsen erityisen tuen järjestämisen suunnitelmassa määritellään lapsen vahvuudet ja tuen tarpeet, varhaiskasvatuksen tukitoimien tavoitteet ja ympäristön muutostarpeet sekä tuki- ja kuntoutuspalvelut, joihin lapsi ja perhe tahoiltaan osallistuvat. Suunnitelmassa määritellään myös tavoitteiden saavuttamisen seuranta ja arviointi. (Heinämäki 2004, 32.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa seurataan lapsen ikävastaavan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen ja kasvun etenemistä. Erityisen tuen suunnitelmaan kirjataan allergian ja astman hoidossa tapahtuneet muutokset ja vaatimukset esimerkiksi ruokavalioon lisätyt ruoka-aineet. Mikäli lapsella on allergian ja astman lisäksi kehityksessään jotakin muuta, jolle asetetaan tavoitteita yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa, esimerkiksi sosiaalisten taitojen opettelu leikki-tilanteissa toisten lasten kanssa, se kirjataan erityisen tuen suunnitelmaan. On tärkeää, että huomioon otetaan allergisen lapsen kasvun ja kehityksen kokonaisvaltaisuus. Mikäli lapsi ei enää allergian ja astman hoidon vaativuuden vuoksi tarvitse allergisten lasten erityisryhmää, suositellaan että lapsi siirtyy tavalliseen ryhmään. Erityisesti tämä on tärkeää siinä vaiheessa, kun lapsi täyttää kuusi vuotta ja siirtyy esiopetukseen. Toivottavaa on, että lapsi pääsisi tutustumaan tuleviin koulutovereihinsa vertaisryhmässään.

Allergisen lapsen päivähoito koostuu varhaiskasvatuksesta sekä lapsen tarvitsemasta erityisestä tuesta, joka käytännössä on allergisen lapsen hoidon osaamista

ja hänen erityistarpeidensa huomioon ottamista päiväkotipäivän eri tilanteissa. Näkemykseni mukaan erityinen tuki on se viitekehys, jonka avulla voidaan huomioida allergisen lapsen tarpeet varhaiskasvatuksessa systemaattisesti ja suunnitelmallisesti sekä tukea ja rohkaista vanhempia osallistumaan lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Allergisten lasten ryhmässä varhaiskasvatuksen suunnittelu ja toteutus perustuvat segregatio-ajatteluun, jossa lapset erotetaan omaan ryhmäänsä allergian hoidon määrittelemien vaatimusten mukaisesti. Kuitenkin allergiaryhmän toiminta-ajatuksena ja toimintatapana korostuvat integroiva ja inklusiivinen tapa, jolloin lapsen erityisen tuen tarpeet tuodaan ryhmään ja toiminnan lähtökohtana on normaaliuden tukeminen ja vahvistaminen toisin sanoen syrjäytymisen ehkäiseminen. Silloin lapsen tuki on niin lähellä yleisen varhaiskasvatuksen menetelmiä ja tavoitteita, ettei erityisyyttä pidetä arkitoiminnassa esillä.

Miten sitten toteutetaan se, ettei erityisyys ole arkitoiminnassa koko ajan esillä? Lasten kanssa toimitaan samalla tavalla kuin terveidenkin lasten kanssa mahdollisimman pitkälle. Päiväkodin arjessa toteutetaan varhaiskasvatusta lasten ikä- ja kehitysvaiheiden mukaisesti suunnitellussa oppimisympäristössä monipuolisesti päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelman mukaan. Kasvattajat ovat ottaneet jo toiminnan suunnitteluvaiheessa huomioon allergian ja astman vaatimat rajoitukset, jolloin esimerkiksi leikit ja askartelut sekä jumpat voidaan toteuttaa turvallisesti. Riskitekijät on silloin minimoitu, ja mikäli allergiaoireita jollekin lapselle ilmaantuu, on niiden syytä helpompi jäljittää. Arkitoiminnassa keskusteluissa lasten kanssa ei pidetä esillä heidän erityisyyttään, mutta lasten kysymyksiin vastataan oikein ja rehellisesti. Lisäksi kasvattajat tuovat esiin tavallista ja normaalia lapsen kasvua ja kehitystä koskevia asioita keskusteluissa allergisten lasten vanhempien kanssa. Lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen haasteisiin vastataan kiinnittämällä huomiota ensisijaisesti lapsen vahvuuksiin.

3 ALLERGISEN LAPSEN VARHAISKASVATUS TUTKIMUSKOHTENA

Olen tehnyt sellaisen havainnon, että allergisen lapsen päiväkotihoitoa kuvataan helposti pelkästään allergian hoitoon kohdistuvasta näkökulmasta, jolloin huomio kiinnittyy sairaanhoidolliseen näkökulmaan. Tätä perustelen sillä havainnolla, että koulutuksissa useimmiten on puhumassa lääkäri, jolloin näkökulma kohdistuu taudin hoitamiseen ja sen problematiikkaan. Olenkin kokenut puutteena sen, että lapsen sosiaalisen ja kasvatuksellisen elämän lähtökohdista ei olla niin kiinnostuneita. Kuitenkin lapsen ja perheen arjen ja erilaisuuden sekä monimuotoisuuden tunteminen ovat edellytyksenä luontevalle varhaiskasvatustyölle päiväkodissa. Kasvattajana minun on ymmärrettävä erilaisista elämänarvoista ja elämäntilanteista nousevia tavoitteita, joita vanhemmat asettavat oman lapsensa kasvatukselle. Tavoitteena on, että vanhempien asiantuntijuus lapsestaan sekä kasvattajien tiedot ja taidot yhdistyvät, jolloin lasta osataan hoitaa parhaalla mahdollisella tavalla. Silloin, kun lapsella on kehityksessään ja kasvussaan tavallisesta poikkeavaa, tässä tapauksessa allergia, on tärkeää, että vanhemmat voivat kertoa kasvattajille omista odotuksistaan, jotka vaikuttavat päiväkotipäivään.

Allergiasta johtuvat rajoitukset ja tiukat säännöt raamittavat päiväkotipäivää, jolloin tavoitteena olevan hyvinvoivan lapsen kokonaisvaltainen kasvun ja kehityksen tukeminen rajoittuvat, elleivät kasvattajat kiinnitä siihen suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti huomiota. Sen vuoksi allergisten lasten päiväkotiryhmä tarjoaa varhaiskasvatusta, jossa otetaan huomioon allergian ja astman aiheuttamat rajoitteet ja erityisvaatimukset. Päivähoidon tehtävänä on tukea jokaisen lapsen yksilöllistä kasvua ja oppimista (Pihlaja, 2006, 18). Varhaiskasvatuksessa lapsen erityiset tarpeet otetaan huomioon yksilöllisesti, jolloin kasvattajatiimissä määritellään se erityinen tuki, jonka lapsi tarvitsee. Erityisen tuen näkökulma huomioi allergisen lapsen yksilöllisyyden varhaiskasvatuksessa: erityinen tuki on se konteksti, jossa allergisen lapsen varhaiskasvatus toteutuu.

Heinämäki (2004,38) toteaaakin, että erityistä tukea järjestettäessä ei aina olekaan kysymys erillisistä toimenpiteistä, vaan yksilöllisistä tavoitteista osana varhaiskas-

vatusta. Tavoitteiden tunteminen ja niiden kytkeminen käytännön päivittäiseen toimintaan edellyttää varhaiskasvattajalta suunnitelmallisuutta, lapsen kehityksen ja sen ongelmien sekä erityispedagogisten menetelmien ja lähtökohtien tuntemista (Heinämäki 2004, 28). Mielestäni tärkeää on se, miten juuri tämän lapsen tai ryhmän kanssa voidaan menetelmiä soveltaa ja kehittää. Olennaista työskentelyssä on lapsilähtöisyys ja lapsen subjektiivisuuden arvostus, koska kasvatus, hoito, ohjaus ja opetus tapahtuvat arjen toiminnoissa.

3.1 Tutkimuksen tavoite

Tässä tutkimuksessa tarkastelen allergisen lapsen varhaiskasvatusta päiväkodissa sellaisessa ryhmässä, joka on suunniteltu allergiaa ja/tai astmaa sairastaville lapsille. Tutkimuksessani kuvataan ja luodaan malli sille orientaatiolle, ajattelutavalle, joka ohjaa kasvattajan toimintaa allergisen lapsen varhaiskasvatuksen toteuttajana. Varhaiskasvattajan toiminnan keskeisenä elementtinä ovat sekä kasvattajan käsitys hyvinvoivasta, allergiaa ja/tai astmaa sairastavasta lapsesta päivähoitoon asiakkaana että kasvattajan orientaatio varhaiskasvatuksen toteuttamisen välineenä. Tarkoitukseni on, että tämä tutkimus tuottaa käsityksen allergisen lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitoon kasvattajille, jossa teorian ja käytännön yhteensovittamiseen perustuva näkemys avaa sen, miten kasvattaja toimii vuorovaikutuksessa lasten ja vanhempien kanssa päiväkodin arjessa, kun hoidettavana on allerginen lapsi. Koska työelämän tutkimuksen tavoitteena ovat yhteisen kielen, käsitteiden sekä keskustelukulttuurin luominen eri toimi- ja ammattialojen kesken, on tärkeää tuottaa tietoa sellaisesta varhaiskasvatuksen alueesta, jossa käytännön toiminnassa yhdistyy eri tieteenalojen tietämys.

Tutkimuskohteena ovat myös käytännöt, jotka kaipaavat kehittämistä, muuttamista, ylläpitämistä tai uusien käytäntöjen luomista. (Vilkka 2005, 13-14. Sosiaalipedagoginen orientaatio ajatteluni tapana liittyy varhaiskasvatuksen teoreettiseen perustaan, jolloin näen sen kasvatuksena, jota määrittää sosiaalisuus. Innovatiivinen ammatillinen toiminta edellyttää reflektiokyvyn rinnalle ammatilliselta toimijalta kykyä argumentoida teorian ja ammattikirjallisuuden avulla omaa ammatillista ja tutkimuksellista toimintaansa (Vilkka 2005, 176). Näin muodostan näkemyksen

teorioista, tutkimuksesta ja käytännön toiminnasta, jolloin käsitykset itsestäni kasvattajana ovat merkittäviä analysoinnin kohteita.

Tämän opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä on laadullinen tutkimusmenetelmä. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2008, 157) kirjoittavat, että lähtökohtana kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Siinä tutkitaan ihmisen toimintaa ja kehitetään käytäntöjä entistä paremmiksi. Kun tutkija kerää aineistoa, analysoi sitä ja raportoi siitä, tutkija liittyy tiedeyhteisöön, jolloin tutkija voi tiedottaa hyvistä käytännön toimista ja siten myös osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä tuo tietonsa ja käsityksensä julkisesti arvioitavaksi. Yksilötasolla tämä tarkoittaa sitä, että tutkija havainnoi omaa toimintaansa, pitää päiväkirjaa ja keskustelee kollegojen ja osallistujien kanssa tutkittavasta aiheesta. Tutkimusraportti kuvaa yksilön kokemuksia ja etenkin toimijan omia ajatteluprosesseja ja oppimista. (Heikkinen 2006, 18.)

Havainnoinnin kohteiden valintaan vaikuttivat ne seikat, jotka olen kokenut tärkeiksi ja keskeisiksi varhaiskasvatuksen laadukkaan toteuttamisen välineinä. Tutkijana tein havainnoja omasta toiminnastani kasvattajana ja muiden kasvattajien toiminnasta päiväkodissa allergisten lasten ryhmässä. Keskusteluissa kasvattajien kanssa havainnoin heidän asennoitumistaan allergiseen lapseen ja sitä, miten se vaikuttaa heidän työskentelyynsä. Havaintojeni kohteena olivat varhaiskasvatuksen toteuttamisen tavoitteet, jotka on kirjattu varhaiskasvatussuunnitelmaan ja niiden toteutuminen arjen toiminnassa. Tein myös havainnoja siitä, miten kasvattaja ymmärtää allergisen lapsen erityisyyden ja miten se vaikuttaa kasvattajan toimintaan. Tarkastelin sitä, miten kasvattaja ymmärtää allergisen lapsen tuen tarpeet ja miten hän niihin vastaa.

Tein havainnoja siitä, miten itse toimin lasten ja vanhempien kanssa eri tilanteissa. Dialogissa keräsin tietoa toiminnastani lapsen ja vanhempien sekä muiden kasvattajien kanssa. Siinä tarkastelin ajatteluaani ja päätöksentekoani sekä osallistumistani sosiaalisen kasvatuksen toteuttamiseen. Havaintoni ja pohdintani sekä kokemukseni muodostivat prosessimaisen kehän, jossa yritin ymmärtää omaa ajattelua ja oppimiseni prosessia. Yleisesti todetaan, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa

on pyrkimyksenä pikemmin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia (totuus) väittämiä (Hirsjärvi ym. 2008, 157).

Aineisto on kerätty osallistuvalla havainnoinnilla ja raportoitu päiväkirjaan. Havainnoinnin lisäksi on keskusteltu vanhempien kanssa sekä haastateltu työntekijöitä. Haastattelin niitä kasvattajia, jotka työskentelevät allergisten lasten ryhmässä, jotka ovat työskennelleet allergisten lasten ryhmässä ja niitä kasvattajia, joiden ryhmään allerginen lapsi on siirtynyt siinä vaiheessa, kun allergiasta on toipunut niin, ettei olemisesta tavallisessa päiväkotiryhmässä ole terveydellistä vaaraa lapselle. Lisäksi haastattelin päiväkodin johtajaa, koska hän vastaa päiväkodin kasvattajien pedagogisesta ohjaamisesta ja tukemisesta. Havaintojani olen kirjoittanut tähän tutkimukseen siten, että ne tulevat esiin omina havaintoinani ja kokemuksinani.

Teoreettisen osuuden olen koonnut niistä asiakirjoista ja teorioista, joita olen työskäni allergisten lasten varhaiskasvatuksessa käyttänyt työskentelyni perustana, ja joita olen käyttänyt oppimisprosessissani tehdessäni tätä tutkimusta. Tutkimukseni teoriaosuudessa käsittelen varhaiskasvatuksen teoriaa ja kasvatustietoisuutta kasvattajan ajattelun ja ratkaisujen lähtökohtana. Allergisen lapsen varhaiskasvatukseen liittyy erityinen tuki, joten tuon esille sen perusteita. Sosiaalipedagogiikka liittyy lapsen ja vanhempien osallisuuteen omaan elämäänsä, jolloin näen sen varhaiskasvatuksen perustaan kuuluvaksi tavoitteelliseksi toiminnaksi.

3.2 Opinnäytetyön tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset kartoittivat tutkimaani allergisen lapsen varhaiskasvatuksen prosessia päiväkodissa, jossa on erityinen ryhmä vaikeasti allergisille lapsille. Ensimmäisen pääkysymyksen ja siihen liittyvien alakysymysten avulla kartoitin allergisen lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamista päiväkodissa kasvattajan näkökulmasta.

1. Minkälaista on työskennellä varhaiskasvattajana allergisten lasten ryhmässä?
 - a. Miten varhaiskasvatusta toteutetaan allergisten lasten ryhmässä?

- b. Millaiseen ajatteluun varhaiskasvatuksen toteuttaminen perustuu allergisten lasten varhaiskasvattajana?
- c. Mitä on varhaiskasvattajan kasvatustietoisuus?
- d. Millaista on allergisen lapsen varhaiskasvatus?
- e. Miten erityinen tuki ilmenee arjen toiminnassa?
- f. Miten inklusiivinen varhaiskasvatus toteutuu allergisten lasten ryhmässä?

Toinen pääkysymys tutki sitä, ilmeneekö kasvattajan toiminnassa sosiaalipedagogista orientaatiota päiväkodin arjessa, kun toimitaan ryhmässä, jossa on vaikeasti allergisia lapsia. Halusin tutkia tätä orientaatiota, koska mielestäni lapsuus on aina yhteydessä yhteiskunnalliseen todellisuuteen, eikä sitä voi siitä erottaa. Allergisen lapsen erityisyys tuo perheen arkeen omat erityispiirteensä ja syrjäytymisen uhan. Arjen rakenteet ovat jääneet rakentumatta tai järkkyneet ja arjesta on tullut hallitsematonta ja kaoottista (Tast 2007, 36). Silloin allergisen lapsen kohtaaminen edellyttää sosiaalipedagogista osaamista, joka tarkoittaa lapsen kasvu- ja kehitysvaiheiden tuntemista sekä niiden arvioimista. Silloin se on myös muutokseen tähtäävää työtä, jolla pyritään lapsen ja vanhempien osallisuuteen omaan elämäänsä. Kasvattajan toimintaa ohjaavana orientaationa on se, että hän pyrkii lisäämään vanhempien tietoisuutta ja sitä kautta toteuttamaan muutosta, jolla allergisen lapsen perheen elämä tulisi paremmaksi. Silloin se tarkoittaa tavoitteellista ja pitkäjänteistä sekä osallistavaa työskentelyä.

2. Ilmeneekö sosiaalipedagoginen orientaatio kasvattajan toiminnassa.

4 VARHAISKASVATUS

4.1 Kasvatus käsitteenä

Kasvatuksen käsitteen määrittely saa lähtökohtansa ja ilmenemismuotonsa siinä ympäristössä, jossa kasvatusta tapahtuu. Kasvatus on aina tekemisissä prosessin kanssa, jossa ihminen herää tietoiseksi itsestään ihmisenä (Puolimatka 1999, 28). Yleisesti kasvatuksen luonnetta kuvaa käsitys kasvattajan ja kasvatettavan välisestä vuorovaikutussuhteesta, jolloin kasvatuksen tavoitteena on arvokkaiden valmiuksien kehittymisestä kasvatettavassa. Kasvatussuhteessa dialogisuutena toteutuva vuorovaikutus saa sisältönsä molempien osapuolten pyrkimyksistä (Lundán 2009, 11). Kasvattajien ja vanhempien käsitykset lapsen kasvatuksesta yhdistyvät päivittäisissä keskusteluissa ja ne voidaan sisällyttää arjen tilanteisiin päiväkodissa.

Hirsjärvi ja Huttunen (1992, 22) kuvaavat kasvatusta käytännöllisenä toimintana, joka sisältää tekoja, havaintoja, ajattelua ja kuvittelua. Kasvatus on toisaalta hyvin laaja-alaista ja –aikaista toisaalta vain erillisiä, yksityisiä episodeja tai tapahtumia. Lisäksi kasvatus on vuorovaikutusta, jossa ihminen on subjekti, joka itse asettaa tavoitteita ja suuntaa toimintaansa ja luo merkityksiä elämäänsä. Vuorovaikutus perustuu kommunikaatioon, kielelliseen viestintään. Kieli on keskeinen ajattelun väline, jolla lapsi voi ymmärtää kulttuurisesti jaettavia merkitysrakenteita (Lundán 2009, 16). Yhteisön on jäsennettävä lapselle toimintaa kielelliseen muotoon. Sen vuoksi kasvatus on jatkuvaa tulkintaa ja ohjaamista, jotta kasvatettava voi edetä kasvuprosessissaan. Kasvatus on siis tavoitteellista toimintaa (Hirsjärvi & Huttunen 1992, 22).

4.2 Mitä on varhaiskasvatus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2007, 11) mukaan varhaiskasvatus on pienten lasten elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapinoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Lisäksi

tarvitaan vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten kiinteää yhteistyötä, kasvatuskumppanuutta, jotta perheiden ja kasvattajien yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden.

Suomessa varhaiskasvatus koostuu yhteiskunnan järjestämästä, valvomasta ja tukemasta hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Se on suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jota toteutetaan päiväkodissa, avoimessa varhaiskasvatuspalvelussa, kuten leikki- ja kerhotoiminnassa sekä perhepäivähoidossa. Varhaiskasvatuspalveluja tuottavat kunnat, järjestöt, yksityiset palveluntuottajat ja seurakunnat. Varhaiskasvatuksen lähtökohtana on kasvatustieteelliseen, erityisesti varhaiskasvatukselliseen, mutta myös laajalaiseen, monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen sekä pedagogisten menetelmien hallintaan perustuva kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Esiopetus on vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista tarjottavaa suunnitelmallista opetusta ja kasvatusta. Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus muodostavat lapsen kehityksen kannalta johdonmukaisesti etenevän jatkumon. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 11.)

4.2.1 Lapsuus varhaiskasvatuksen arvopohjana

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja vaalitaan lapsuutta sekä ohjataan lasta ihmisenä kasvamisessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2007, 13) mukaan kasvattajien tehtävänä on huolehtia siitä, että kasvatuspäämäärät ohjaavat toimintaa niin, että lapsen yksilöllisyyttä kunnioitetaan ja hänen henkilökohtaista hyvinvointiaan edistetään sekä luodaan perusta sille, että jokainen lapsi voi toimia ja kehittyä omana ainutlaatuisena persoonallisuutenaan. Tärkeää on, että lapsi suhtautuu itseensä myönteisesti ja oppii ottamaan huomioon sekä välittämään toisista. Itsenäisyyden asteittainen lisääminen kasvatuspäämääränä tarkoittaa sitä, että lapsi edellytystensä mukaisesti kykenee huolehtimaan itsestään ja läheisistään sekä tekemään elämäänsä koskevia päätöksiä ja valintoja. Lapsi voi oppia omatoimisuutta niin, että tarpeellinen huolenpito ja turva ovat koko ajan lähellä.

4.2.2 Hyvinvoiva lapsi

Varhaiskasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on edistää lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 15). Hyvinvoiva lapsi on innostunut oppimaan kehitysvaiheeseensa kuuluvia tietoja ja taitoja sosiaalisesti tärkeässä lasten ja kasvattajien yhteisössä. Vertaisryhmässä lapsen kiinnostuksen kohteet tulevat esiin niin, että leikin ja yhdessä toimimisen kautta lapsi voi oppia elämäänsä kuuluvia taitoja. Hyvinvoinnin edistämiseksi lapsen perustarpeista ja turvallisuudesta huolehditaan. Lasta arvostetaan ja hänet hyväksytään omana itsenään, jolloin hän saa vahvistusta terveelle itsetunnolle. Lapsi kohdataan yksilöllisten tarpeiden, persoonallisuuden ja perhekulttuurinsa mukaisesti ja hän kokee olevansa tasa-arvoinen riippumatta sukupuolestaan, sosiaalisesta tai kulttuurisesta taustastaan tai etnisestä alkuperästään (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 15).

4.2.3 Hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus

Varhaiskasvatus toteutuu kokonaisuutena, jossa hoito, kasvatust ja opetus nivoutuvat toisiinsa. Varhaiskasvatuksen osat ja niiden merkitys toteutuvat ja painottuvat eri tavoin eri-ikäisillä lapsilla vuorovaikutuksessa kasvattajien kanssa. Hyvä hoito muodostaa perustan kaikelle toiminnalle varhaiskasvatuksessa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 16). Silloin, kun lapsen perustarpeista on huolehdittu hyvin, lapsi voi suunnata mielenkiintonsa leikkiin ja toimintaan sekä vuorovaikutukseen toisten lasten kanssa. Hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus muodostaa selkeän, mutta tarvittaessa joustavan päivärytmin, struktuurin lapsen päivään. Kasvattajat tuovat lapsen päivän eri vaiheisiin kasvatuksen ja opetuksen ulottuvuuden (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 16).

Varhaiskasvatusympäristö muodostuu fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuudesta. Varhaiskasvatuksen suunnittelussa otetaan huomioon tilojen esteettisyys ja toiminnallisuuden soveltuvuus lapsille. Hyvin suunniteltu ympäristö kannustaa lasta tutkimaan ja kokeilemaan sekä keksimään uusia asioita leikin välityksellä. Tilojen muunneltavuus ja suunnitelmallinen käyttö edistävät kas-

vattajien ja lasten vuorovaikutusta, koska silloin voidaan toimia pienryhmissä ja jokaisella lapsella on mahdollisuus tulla kuulluksi ja huomioiduksi omana itsenään, mutta myös ryhmän jäsenenä.

4.2.4 Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2007, 31) mukaan kasvatuskumppanuudella varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan vanhempien ja henkilöstön sitoutumista toimimaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemisessa. Tämä edellyttää kasvattajien ja vanhempien välistä avoimuutta, luottamusta ja tasavertaisuutta. Koska vanhemmilla on ensisijainen kasvatusvastuu ja – oikeus, tuntevat he oman lapsensa parhaiten. Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät lapselle kahden tärkeän tahon, vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvattajien tiedot ja kokemukset (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 31). Kasvatuskumppanuus tarkoittaa dialogia, jossa molemmat osapuolet tuovat esiin omat ajatuksensa ja toiveensa, jossa rakennetaan hyvinvoivan lapsen varhaiskasvatuksen kokonaisuutta, asennoitumista yhteiseen kasvatustehtävään. Kasvattajien tehtävänä on sisällyttää kasvatuskumppanuus luontevaksi osaksi varhaiskasvatusta.

4.3 Kasvattajan ajattelu

Varhaiskasvatuksen henkilöstö muodostaa moniammatillisen kasvattajayhteisön, jonka toiminta pohjautuu suomalaisen yhteiskunnan määrittelemissä asiakirjoissa oleviin ja yhteisesti sovittuihin arvoihin ja toimintatapoihin (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 16). Kasvattajan on hyvä tunnistaa oma kasvattajuutensa ja sen, mitkä arvot ja eettiset periaatteet ohjaavat ajattelua ja toimintaa varhaiskasvatuksessa. Ammatillinen ja koulutuksen tuottama tieto ja kokemus luovat perustan osaamiselle, joka toteutuu kasvattajatiimissä. Reflektiivisesti toimiva kasvattajatiimi arvioi ja kehittää jatkuvasti työskentelyään, jolloin ammatillinen osaaminen kehittyy ja varhaiskasvatuksen muuttuviin tarpeisiin voidaan vastata. Sen vuoksi kasvattajalta edellytetään sitoutumista ja herkkyyttä reagoida lapsen tunteisiin ja tarpeisiin. Tietoinen ja tavoitteellinen kasvatus ja opetus merkitsevät kasvattajalle

ja kasvattajayhteisölle valintojen tekemistä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 17). Kasvattajatiimin näkemys hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta ohjaa kasvattajien toimintaa, jota suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti toteutetaan arjessa lapsiryhmässä.

4.4. Kasvatustietoisuus

Kasvatuksen tarkasteleminen yhteiskuntaan liittymisenä ja tavoitteellisena toimintana suuntaavat ajattelua siihen, että kasvatusta voidaan ajatella prosessina, jolloin kasvatusta on tapahtuma tai tapahtumien sarja. Hirsjärvi ja Huttunen (1992, 23) kuvaavat kasvatusta kasvamaan saattamisena ja kasvattajan tehtävä on vain kasvamisen auttaminen. Kasvatukseen sisältyy ajatus, että kasvatuksessa on päämäärä ja pyrkimys, joilla tarkoitetaan uusien kokemusten avaamista kasvatettavalle. Jotta kasvattajan toiminta voi olla tavoitteellista, on kasvattajan tunnistettava oma kasvatustietoisuutensa. Kasvatustietoisuus suppeasti ymmärrettynä viittaa siihen kasvattajan tajunnan tilaan, jolle on tyypillistä tietoisuus toimimisesta kasvattajan tehtävässä ja tietoisuus tähän liittyvistä velvollisuuksista ja oikeuksista (Hirsjärvi & Huttunen 1992, 42). Kasvatustietoisuuden laatu ilmenee kasvatusteissa ja kasvatustoiminnassa, jotka sisältävät näkemyksen ihmisen peruspiirteistä ja jotka toimivat tavoite- ja menetelmävalintojen perustana.

Hirsjärven ja Huttusen (1992, 43) mukaan kasvatustietoisuuden pääalueita ovat.

1. Käsitteet kasvatuksen tavoitteista ja arvopäämääristä. Siinä korostuvat kasvattajan maailmankatsomus ja arvot sekä elämänfilosofia.
2. Käsitteet kasvatuksellisen vuorovaikutuksen ja kasvuvirikkeiden merkityksestä inhimilliselle kasvulle. Tässä voidaan erottaa kaksi osaa:
 - a. Käsitteet kasvatuksellisen vuorovaikutuksen laadun merkityksestä: kontrollitekniikat (rajoitukset, ohjaamistapa jne.) ja vuorovaikutuksen emotionaaliset piirteet.
 - b. Käsitteet ympäristön kasvuvirikkeiden laadusta ja merkityksestä, esimerkiksi kognitiivisten virikkeiden merkityksestä lapsen kehitykselle (ekologiset, sosiaaliset ja kulttuuriset virikkeet).

3. Käsitykset kasvu- ja kehitystapahtuman yleisistä lainmukaisuuksista ja ihmisen olemuksesta eli ihmiskäsitys.
 - a. Käsitykset niistä konkreeteista yksilöistä, jotka ovat kasvatuksen kohteena.
 - b. Käsitykset ihmisen kasvun ja kehityksen yleisistä lainmukaisuuksista, johon kuuluvat kasvun yleiset piirteet ja kehityspsykologiset lainalaisuudet.
 - c. Käsitykset ihmisen ja erityisesti lapsen inhimillisyyttä kuvaavista piirteistä.

Käsitykseni mukaan kasvatustietoisuus muotoutuu ajattelussa ja toiminnassa. Se ei pysähdy mihinkään pysyvään tilaan ja sen vuoksi kenenkään kasvatustietoisuus ei ole koskaan täydellinen ja valmis. Kasvatuksen päämääränä on suuntautua johonkin ja sen päämäärä on mukana silloinkin, kun sitä ei tiedosteta tai kun sitä ei pystytä selkeästi ilmaisemaan. Mielestäni jokaisen kasvattajan on tunnettava kasvatustietoisuutensa. Kasvattaja ei voi tietää, mikä olisi kasvatettavan parhaaksi, mutta hänellä on oltava näkemys hyvästä elämästä, johon hän kasvattaa (Lundán 2009, 18). Näkemys ilmaisee myös sen, että kasvattaja vaikuttaa lapseen antamalla aineksia kasvulle. Vuorovaikutus voi olla mutkikasta, koska kasvatustapahtumaan liittyy kasvattajan ja kasvatettavan pedagogisen suhteen merkitys (Lundán 2009, 15). Silloin voidaan pohtia sitä, nähdäänkö kasvatustietoisuus kasvamaan saattamisena vai epätoivotun käyttäytymisen estämisenä. Kasvatustietoisuus voidaan nähdä sosiaalisena ulottuvuutena, joka muotoutuu siinä ajallis- ja paikallisessa yhteisössä, johon lapsi syntyy (Lundán 2009, 17, Värrin 1997, 30-35 mukaan).

Näkemykseni mukaan kasvattajan käsitys ihmisestä yhteiskunnallisena toimijana ohjaa kasvattajan pyrkimyksiä toteuttaa kasvatusta. Onkin tärkeää tiedostaa oma käsityksensä ja arvioida sitä jatkuvasti, koska kasvattaja ilmaisee käsitystään puheessaan ja teoissaan silloinkin, kun sitä ei tietoisesti ajattele. Olenkin havainnut, että jos lapsen kasvu- ja kasvatustietoisuudessa ilmenee ongelmia, on tärkeää, että kasvattaja tunnistaa omat vahvuutensa ja heikkoutensa tilanteessa, joka herättää tunteet. Silloin kasvattajan tietoisuus ja herkkyys kasvatustietoisuudesta vaikuttavat siihen, miten kasvattaja tulkitsee elämää ja välittää tietonsa lapselle.

Sosionomi(AMK):n keskeistä osaamista kuvaa sosiaalipedagoginen osaaminen sekä lapsen tavoitteellinen tukeminen ja ohjaus arjessa, kasvun ja kehityksen eri vaiheissa ja erilaisissa elämäntilanteissa (Happo, 2008, 99). Allergisen lapsen elämäntilanne poikkeaa sellaisen lapsen elämäntilanteesta, jolla ei ole allergiaa. Se tarkoittaa yksilön tarpeiden tarkastelua elämäntilanteessa, joka rajoittaa osallisuuden kokemusta. Näkemykseni mukaan sosiaalisen ja pedagogisen tason tiedostaminen kasvatustyössä tuovat esiin juuri sitä osaamista, jota sosionomi(AMK):n työskentelyotteessa on esillä. Varhaiskasvatustyötä ei tehdä vain yhdellä ja samalla työskentelyotteella, vaan jokainen kasvattaja tuo siihen yksilölliset vivahteensa. Silloin tulee esiin myös vastuun tiedostaminen, jolloin lapsen kasvattaminen yhteiskunnalliseksi toimijaksi tulee mahdolliseksi. Mielestäni kasvatustietoisuus ja vastuu tulevat todeksi kasvattajan toiminnassa, kun kasvattaja tiedostaa niiden olemassaolon ja merkityksen. Käytännön työssä se tarkoittaa mielestäni sitä, että kasvattaja sitoutuu yhteisiin tavoitteisiin käyttämällä varhaiskasvatuksen menetelmiä monipuolisesti ja tavoitteellisesti. Arkilähtöisen sosiaalipedagogiikan tehtävänä on auttaa perheitä näkemään muutoksen mahdollisuuksia omassa arjessaan ja rohkaista tarttumaan muutoksen tavoitteelliseen toteuttamiseen (Tast 2007, 38).

5 VARHAISKASVATUS JA ERITYINEN TUKI

5.1 Varhaiskasvatus lasta tukevana ympäristönä

Varhaiskasvatus on leikkikeskeistä, suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa (Heinämäki 2004, 9). Lähtökohtana on laaja-alainen ja monitieteiseen tietoon sekä varhaiskasvatuksen menetelmiin perustuva näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Lasten päivähoidossa yhdistyvät lapsen oikeus varhaiskasvatukseen ja vanhempien oikeus saada lapselleen hoitopaikka. Lasten päivähoidon keskeisenä tehtävänä on tukea lasten vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Kasvattajat täydentävät vanhempien tietoja esimerkiksi lapsen kehitykseen liittyvien pulmien kohdalla. Vanhemmat voivat tarvita ryhmän kasvattajan tukea silloin, kun keskustellaan lapsen kehitykseen liittyvistä riskitekijöistä tai jo olevista ongelmista. Varhaiskasvatusta toteutetaan yhteistyössä laajan lasta ja perhettä palvelevan verkoston kanssa, jossa ovat osallisina sosiaali- ja terveys- ja opetustoimi sekä erilaiset lapsi- ja perhetyötä tekevät järjestöt, yhteisöt ja seurakunnat varhaiskasvatuspalveluineen (Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset 2002, 9).

Lapseen tutustutaan ja perehdytään tekemällä arkihavaintoja hänen persoonallisuudestaan, toimintatavastaan, fyysisestä ja psyykkisestä kehityksestään sekä sosiaalisuudestaan. Kasvattajien tehtävänä on havainnoida ja arvioida lasta sekä seurata lapsen toimintaa päiväkotipäivän eri tilanteissa esimerkiksi ruokailuissa, leikissä, ohjatuissa tilanteissa ja siirtymätilanteissa. Havainnointi ja arviointi yhdistävät kasvattajien, vanhempien ja lasten tiedot sekä käsitykset. (Pihlaja 2001, 20.) Kasvattajat keskustelevat havainnoistaan vanhempien kanssa, jolloin vanhemmat saavat käsityksen lapsen kiinnostuksen kohteista ja puuhista päiväkotipäivän aikana. Lapsen erilaisuuden kunnioitus ja arvostus sekä mahdollisuus osallistumiseen ovat erityisryhmien pedagogisen toiminnan lähtökohtia (Pihlaja 2006, 27). Kasvattajat ovat ryhmässä lapsia varten ja heidän tulee ymmärtää lapsia ja mukauttaa omaa toimintaansa lasten tarpeita vastaavaksi. Pieni ryhmä mahdollistaa lasten kohtaamisen, havainnoinnin ja varhaiskasvatuksen järjestämisen yksilöllisesti.

Lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen on varhaiskasvatuksen tehtävä (Pihlaja 2001, 20). Lapsi on kokonaisuus, jossa keskeistä on hänen luonteensa, persoonallisuutensa sekä kehittyvä minä-käsitys ja itsetunto. Lapsen kehityksen, kasvun ja oppimisen lähtökohtana ovat lapsen mahdollisuudet. Taitava kasvattaja löytää kasvatuksen sisällöt lapsen kiinnostuksista ja menetelmät lapsen tavoista oppia (Pihlaja 2001, 21). Jokaisen lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen noudattelee omaa rataansa. Allergisen lapsen varhaiskasvatuksen suunnittelun ja toteutuksen lähtökohtana on päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma, jonka toteutuksessa otetaan huomioon allergisen lapsen tarpeet ja rajoitukset.

5.2 Tukea tarvitsevan lapsen varhaiskasvatus

Heinämäen (2004, 9) mukaan tukea tarvitsevan lapsen varhaiskasvatuspalveluita järjestettäessä on erityisesti huomioitava kokonaisvaltaisuuden tavoite niin lapsen kehityksen tukemisessa kuin palvelujärjestelmän toiminnassa. Tukea tarvitsevien lasten kasvatuksen, hoidon ja opetuksen kokonaisuudesta käytetään eri viitekehyksissä erilaisia määritelmiä. Yleisimmin käsitetään, että:

- varhaiserityiskasvatus sisältää tukea tarvitsevan lapsen ja perheen kaikki palvelut
- varhaiserityisopetus käsittää päivähoidossa järjestetyn erityiskasvatuksen
- erityispäivähoito on päivähoidon palvelujärjestelmään sisältyvä toimintatapa tai-muoto
- kuntoutus voi olla lääketieteellistä, sosiaalista tai pedagogista eli kasvatuksellista.

Tuen tuominen varhaiskasvatuspalveluihin edellyttää yhteisten tavoitteiden asettamista ja menetelmistä sopimista (Heinämäki 2004, 9). Allergisten lasten ryhmässä tämä merkitsee allergiaa ja astmaa sairastavan lapsen erityistarpeiden huomiointia toiminnan toteutuksessa.

5.3 Erityispäivähoitoa ohjaavat säännökset

Allergisten lasten ryhmässä lapset ovat vaikeiden allergioidensa vuoksi erityisen hoidon tarpeessa olevia. Heinämäen (2004, 11) mukaan laki ja asetus lasten päivähoitosta määrittelevät erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevan lapsen hoitoa varsin vähän. Säännökset ohjaavat lähinnä lausunnon hankkimiseen, suunnitelman laatimiseen ja henkilöstön määrän / ryhmän koon arviointiin (Heinämäki 2004, 11). Allergisten lasten ryhmässä tätä erityisyyttä tarkastellaan seuraavien määritelmien perusteella.

Lausunto

Kun päiväkotiin otetaan lapsi, joka on erityisen hoidon tai kasvatuksen tarpeessa, on hänestä hankittava alan erikoislääkärin tai muun asiantuntijan lausunto. (A239/1973, 2 §)

Lausunto on merkittävä yksilöllisen suunnittelun perusteena, ja se ohjaa varhaiskasvatuksen tukitoimia lapsen tarpeiden mukaan.

Suunnitelma

Päivähoitolaissa puhutaan lapsen yksilöllisen varhaiskasvatuksen suunnittelussa käsitteellä kuntoutussuunnitelma.

Kuntoutuksen yhteensovittamiseksi laaditaan lapselle kuntoutussuunnitelma. (L36/1973, 7§)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2007, 32) kuntoutussuunnitelman sijaan puhutaan lapsen varhaiskasvatuksen yksilöllistämisestä:

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan sisällytetään lapsen tuen tarpeen määrittely ja tuen järjestäminen. Suunnitelmassa kuvataan, miten lapsen yksilöllinen ohjaus ja varhaiskasvatus sovitetaan yhteen ja mitä muutoksia kasvatuksellisessa toiminnassa ja fyysisessä ympäristössä toteutetaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2003, 34.)

Perusteiden mukaisesti jokaiselle lapselle tehdään oma varhaiskasvatussuunnitelma, johon sisällytetään myös erityisen tuen tarpeet ja tukitoimet. Tämä korvaa

lakisääteisen kuntoutussuunnitelman (Heinämäki 2004, 12). Lapsen erityisen tuen suunnitelmassa määritellään lapsen vahvuudet ja tuen tarpeet, varhaiskasvatuksen tukitoimien tavoitteet ja ympäristön muutostarpeet sekä tuki- ja kuntoutuspalvelut, joihin lapsi ja perhe eri tahoilla osallistuvat (Heinämäki 2004, 32).

Henkilöstön määrä ja/tai lapsiryhmän koko

Tukea tarvitseva lapsi on usein sijoitettu päiväkotiryhmässä ns. kahden paikalle, tai hänelle on palkattu avustaja. Nämä toimet perustuvat säännöksiin, joissa erityistä tukea tarvitsevan lapsen huomiointiin ryhmässä ohjataan:

Jos päiväkodissa on yksi tai useampi erityisen hoidon tai kasvatuksen tarpeessa oleva lapsi, tulee se ottaa huomioon lasten lukumäärässä tai hoito- ja kasvatustehtävään osallistuvien henkilöiden lukumäärässä, jollei päiväkodissa ole tällaista lasta varten erityistä avustajaa (A239/1973, 6 §).

Jotta allergisen lapsen erityisiin tarpeisiin voidaan vastata, toteutetaan varhaiskasvatusta päiväkodissa näiden periaatteiden mukaisesti. Ennen kuin lapsi aloittaa päivähoidossa perehtyvät kasvattajat etukäteen lapsen tilanteeseen ja tarpeisiin. Tuen järjestäminen lapsen arkeen sisältää paljon haasteita. Esimerkiksi henkilöstön yhteisen vastuun käsittäminen ja perusosaamisen vahvistaminen tulisi nähdä yhteisenä tehtävänä. On irtauduttava siitä ajatuksesta, että tukea järjestää erityisellä osaamisella erityinen henkilö. Erityinen tuki on osa jokapäiväistä toimintaa ja myös jokaisen omaa työskentelyä. (Heinämäki 2004, 17.)

Ihmiskäsitys on olennainen väline erityiskasvatuksen etiikassa. Sen merkitys näkyy pedagogisen poikkeavuuden, normaaliuden ja kasvatuksellisten erityistarpeiden sisällöissä, erityiskasvatuksen kokonaisvaltaisen peruskäsitteistön rakentamisessa, erityiskasvatuksen eettisissä arvoissa, erityiskasvattajan omassa persoonallisuudessa ja sen kehittämisessä sekä arkielämän ja kasvatusyhteisön välisenä siltana. (Viittala 2006, 99-100.)

Erityisen tuen näkökulmasta varhaiskasvatuksen laadun osina korostuvat kasvatukselliset elementit, joilla tuetaan lapsen kehitystä (Heinämäki 2004, 17). Lapsen päivittäisen toiminnan ja tuen tarpeen näkyväksi tekeminen auttavat selkeyttä-

mään tarpeita ja kehittämiskohteita. Viittala (2006, 99) toteaaakin, että tähän liittyy kysymys siitä millaiseen käsitykseen lapsesta, tavoitteista, mahdollisuuksista ja oikeutuksesta päivähoito ja sen mahdollisuudet perustuvat ja miten niitä käytetään pedagogisina välineinä. Allergisen lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamisessa erityinen tuki toimii kasvatuksen kehyksenä, joka kokoaa allergisen lapsen tarvitseman tuen ja hoidon periaatteet kaikkien ryhmän kasvattajien toimintaa ohjauvaksi käytännöksi.

5.4 Varhaiskasvatuksen linjausten inklusiivinen periaate

Päivähoidossa on lähestytty erityisyyttä eri tavoin eri aikakausina. Erotteleva; segregoiva tapa; yhdistävä; integroiva ja inklusiivinen tapa. Inklusiivinen näkemys perustuu integraatioajatteluun, mutta lähtee siitä, että tukea tarvitsevaa lasta ei ”sijoiteta” ryhmään, vaan lapsi menee siihen päivähoitopaikkaan, mihin hän menisi ilman tuen tarvettaankin. Tällöin tuki viedään sinne, missä lapsi on (Heinämäki 2004, 14.)

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista (2002, 17) sisältää seuraavan periaatteen erityisen tuen järjestämisestä:

Lapsi saa tarvitsemaansa erityistä hoitoa, kasvatusta ja opetusta. Kaikilla lapsilla on oikeus tulla hyväksytyksi ja erityiskasvatus toteutetaan mahdollisimman pitkälle yleisten varhaiskasvatuspalveluiden yhteydessä.

Heinämäen (2004, 15) mukaan tämä on selkeästi inklusiivinen näkemys erityispäivähoidon toteuttamisesta. Erityisen tuen järjestäminen tavalliseen lapsiryhmään vaatii lapsikohtaista tukitoimien suunnittelua, lapsiryhmän koon ja henkilöstön määrän huolellista arviointia sekä lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisten tukitoimien tuomista osaksi päivähoidon arkea (Heinämäki 2004, 15). Viittala (2006, 98) toteaaakin, että suomalaisen inklusiiviseen kasvatukseen voisi kuulua seuraavia periaatteita: tukea tarvitseva lapsi menee kotiaan lähinnä olevaan päivähoitopaikkaan, oppiminen, leikki ja muu toiminta tapahtuu ryhmässä, aikuiset ovat yhteistoiminnallisia ja päivähoitopaikan työskentelytavoissa painottuu yhteistoiminnallinen oppiminen. Tällöin yhteisen kasvatuksen lähtökohtana ei pidetä vain entisten

käytäntöjen kehittymistä, vaan niiden muuttamista lasten oikeuksia korostavaksi, moninaisuutta hyväksyviksi ja yhteisen kasvatuksen kaikkia lapsia hyödyntäviä puolia painottavaksi (Viittala 2006, 99).

5.5 Erityinen tuki allergisen lapsen varhaiskasvatuksen viitekehyksenä

Tässä tutkimuksessa olen tarkastellut allergisen lapsen varhaiskasvatusta erityisen tuen näkökulmasta. Olen kuvannut sitä, miten erityinen tuki määritellään allergisen lapsen varhaiskasvatuksen viitekehyksenä, jonka avulla allergian määrittämä erityinen tuki tuodaan varhaiskasvatukseen. Allergisen lapsen päivähoito toteutuu varhaiskasvatuksena, jossa otetaan huomioon allergian asettamat vaatimukset ja rajoitukset. Kasvatuksen, hoidon ja opetuksen näkökulmat hioutuvat toiminnassa saumattomaksi kokonaisuudeksi, johon on ”koodattu” sisään allergianäkökulma: allergia-asiat. Heinämäen mukaan (2004, 48) päivähoiton erityiskasvatus liittyy yhä useammin tavallisen lapsiryhmän toimintaan, ja tukea tarvitsevan lapsen läsnäolo päiväkotiryhmässä on jo hyvin tavallista. Tuki on jo hyvin lähellä yleisen varhaiskasvatuksen menetelmiä ja tavoitteita, eikä erityisyyttä pidetä arkitoiminnassa esillä (Heinämäki 2004, 48).

Tarkastelunäkökulma osoittaa sen, miten erityinen tuki on tuotu allergisen lapsen päivähoitoon. Päiväkodissa olleessaan lapsi ei itse oikeastaan tiedä olevansa allerginen lapsi, vaan hän on jäsen turvallisessa ryhmässä ja ympäristössä. Erityisen tuen tarve ei tarkoita allergisen lapsen kohdalla sitä, että lapsen erityisyys olisi jatkuvasti esillä ja huomion kohteena ryhmässä ja sen toiminnassa. Tuen tarve ja tukitoimet huomioidaan suunnitteluvaiheessa, ja koko kasvattajayhteisön tulee olla tietoinen tuen muodoista ja tavoista (Heinämäki 2004, 49). Se vuoksi allergisen lapsen päiväkotipäivän onnistuminen vaatii kasvattajilta sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin arjen toiminnan järjestämisen haasteissa. Päivittäistä perusosaamista on vahvistettava allergisen lapsen hoidon erityisosaamisella. Allergioiden hoitamisen kehitys tuo haasteita myös päivähoitoon ja kasvattajien on seurattava aktiivisesti alan tiedottamista sekä osallistuttava tarjolla oleviin koulutuksiin.

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa sitä, että vanhemmat ja henkilöstö ovat yhdessä sitoutuneet toimimaan yhdessä lasta tukien (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 34). Kasvatuskumppanuus allergisen lapsen vanhempien kanssa liittyy lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien seuraamiseen ja tukemiseen. Kun lapsi tarvitsee prosesseissaan tukea, tarvitaan kasvatuskumppanuutta tavallistakin enemmän (Heinämäki 2004, 29). Varhaiskasvatuksessa allergisen lapsen hoito edellyttää kasvattajien ja vanhempien keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista sekä vanhempien ensisijaisen kasvatusoikeuden ja–vastuun tunnistamista ja hyväksymistä. Allergiaryhmässä tämä toteutuu kasvattajien tavassa osallistaa vanhemmat päätöksen tekoon, kuunnella vanhempien näkemyksiä ja toivomuksia sekä arvostaa heidän tekemiään ratkaisuja. Päivähoidossa toteutettava varhaiskasvatus ja erityinen tuki allergiaosaamisena perustellaan ja kuvataan vanhemmille siten, että heille muodostuu tietoisuus allergisen lapsen päivähoidon luonteesta, tavoitteista ja toteutustavoista. Vanhempien kanssa keskustellaan myös siitä, miten vastaavia asioita voidaan toteuttaa kodin ympäristössä ja kasvatuksellisissa tilanteissa. Erityisyys on osa arkea, osa yhteiskuntaamme, eikä lapsen tukemista voida erottaa ryhmän toiminnasta tiettyyn aikaan, paikkaan tai henkilöön sitoutuneeksi. Lapsi oppii aina, myös silloin, kun emme sitä tietoisesti tavoittele (Heinämäki 2004, 49).

Lapsilähtöisen, lasten yhteisen varhaiskasvatuksen yhteisöllisten toimenpiteiden perustana on leikki sekä kaikkien lasten kehitystä tukeva, hoitoa, kasvatusta ja opetusta sisältävä monipuolinen ja kokonaisvaltainen arkitoiminta. Lapsen vahvuusalueiden perustalle liitetään yksilölliset, tukea ja harjaannuttamista vaativat osa-alueet. Tukea tarvitsevaa lasta ei tarvitse eristää vertaisryhmästään, vaan kasvatuksellinen tuki sisältyy kaikkien lasten yhteiseen kasvatukseen.

5.6 Vertaisryhmän ystävyyssuhteet

Kasvattajat rakentavat ryhmän psyykkistä oppimisympäristöä, joka muodostuu kasvattajien välisistä, kasvattajien ja lasten välisistä sekä lasten keskinäisistä vuorovaikutussuhteista. Kasvattajien vastuulla on se, että ilmapiiristä muodostuu turvallinen, suvaitseva ja kaverihenkinen. Silloin lapsi pystyy ilmaisemaan ja jaka-

maan kaikkia niitä tunteita, kokemuksia ja ristiriitoja, joita hän kokee (Kontu & Suhonen 2006, 26). Lapset tarvitsevat kehittyäkseen samanikäisten toisten lasten kanssa solmittuja ystävyysuhteita, myös erityistä tukea tarvitsevat lapset. Sillä on erityistä merkitystä sosiaalisten suhteiden kehittämisessä. Vertaisryhmässä lapsen ajattelu- ja ongelmanratkaisutaidot kehittyvät, lapset voivat keskenään vertailla käsityksiään ja oppivat myös ratkaisemaan erimielisyyksiä (Kontu & Suhonen 2006, 28). Jos lapsi ei saa harjoitella sosiaalisia taitoja vertaisryhmässään, on mahdollista, että hän jää helposti syrjään.

Leikkiessään yksin tai kavereiden kanssa lapsi ilmaisee ajatuksiaan, tunteitaan ja kokemuksiaan. Leikki on keskeinen toiminta varhaiskasvatuksessa, varsinkin, kun sen tavoitteena on tukea lapsen vuorovaikutussuhteiden kehittymistä. Allergisten lasten vertaisryhmässä lapsi voi turvallisesti leikkiä toisten lasten kanssa pelkäämättä kosketusta toiseen lapseen. Allergisen lapsen maailmassa toinen lapsi tai ympäristö voi olla uhka, josta tulee hankaluuksia, koska se tarkoittaa esimerkiksi silmien tai ihon kutinaa tai jopa hengenahdistusta. Silloin, kun kaikki lapset välttävät eläinkontakteja, lapsi voi turvallisesti leikkiä kaverin kanssa, eivätkä allergioireet häiritse leikin sujumista ja yhdessäoloa.

6 SOSIAALIPEDAGOGIIKKA VARHAISKASVATUKSESSA

6.1 Näkökulma sosiaalipedagogiikkaan

Tieteenä ja tutkimusalana sekä käytännön kasvatustyönä sosiaalipedagogiikan kohteena ovat ne inhimillisen kasvun prosessit, joiden kautta ihminen saavuttaa yhteiskunnallista osallisuutta, hyvinvointia, toimintakykyä ja elämänhallintaa ja varttuu yhteiskunnalliseksi toimijaksi ja täysivaltaiseksi kansalaiseksi. Sosiaalipedagoginen toiminta perustuu ihmisten omaan osallistumiseen, dialogiin ja päätöksentekoon (Kurki 2001, 116). Sosiaalipedagogiikka on ensisijaisesti ajattelun tapa, ja jo siksi se voisi hyvin olla varhaiskasvatuksen teoreettinen perusta (Kurki 2001, 112). Se luo ja suuntaa ajatteluun perustuvaa toimintaa, jolloin teoria ja toiminta ovat jatkuvassa dialektisessa vuorovaikutuksessa. Sosiaalipedagogiikka on kasvatusta, jota määrittää sosiaalisuus (Nivala 2008). Siinä sosiaalinen tarkoittaa yhteisöllisvuorovaikutuksellista, yhteiskunnallista ja sosiaalisiin ongelmiin ja auttamiseen liittyviä näkökulmia. Pedagoginen tarkoittaa kasvatusta koskevaa, joka pyrkii tavoitteiden asettamiseen ja sitä, miten tavoitteet voidaan saavuttaa kasvatustoiminnalla. Sosiaalipedagogisen työn tarkoituksena on tukea ihmistä löytämään paikkansa yhteiskunnassa ja yhteiskunnallisen osallisuuden tukeminen siten, että ehkäistään syrjäytyminen. Osallisuuden tukeminen sosiaalipedagogisena tehtävänä tarkoittaa yksilön valmiuksien, osallistumisen ja osallisuuden kokemuksen vahvistamista. (Nivala 2008.)

6.2 Sosiaalipedagogiikka sosiaalityössä

Nivalan (2008) mukaan sosiaalityön kasvatuksellisuus tarkoittaa sitä, että sosiaalialan työ käsittelee kasvatuksellisia kysymyksiä ja sitä, että sosiaalityössä voi olla pedagoginen ote. Kasvatuksellinen kohtaaminen tarkoittaa kasvun mahdollisuuksien etsimistä ja kasvun tukemista. Lähtökohtana on dialogi, joka sosiaalipedagogiikassa ei tarkoita pelkkää rinnalla kulkemista, vaan kasvatusta, kasvatuksellista toimintaa, jolloin kokemuksista voidaan oppia ja tuetaan toiminnan valmiuksien kehittymistä. Silloin voidaan pohtia ja reflektoida tilanteita ja kokemuksia niin, että

omat vahvuudet ja heikkoudet, elämäntilanteen puutteet ja muutoksen mahdollisuudet tulevat esiin. (Nivala 2008.)

Nivala (2008) näkee osallisuuden tukemisen sosiaalipedagogisena tehtävänä, jolloin painopisteenä on yksilön valmiuksien, osallistumisen ja osallisuuden kokemuksen vahvistaminen sekä sosiaalityön tehtävänä, jolloin painopisteenä on yksilön tarpeiden ja yhteiskunnan tarjoamisen mahdollisuuksien kohtaaminen. Sosiaalipedagogiikka ja sosiaalityö ovat yhteiskunnallisia toimintajärjestelmiä, jotka painottuvat käytännön työssä eri tavoin. Sosiaalityö tarjoaa sosiaalipedagogiikalle konkreettisen työalueen ja sosiaalipedagogiikka tarjoaa sosiaalityölle teoreettisen orientaation, kasvatuksellisen näkökulman työhön. (Nivala 2008.) Sosiaalipedagogiikka on nähtävissä ajattelutavaksi, jonka ohjaamana esimerkiksi sosiaalityötä voi toteuttaa (Nivala 2008). Sen sosiaalinen näkökulma perustuu yhteisöllisvuorovaikutukselliseen, yhteiskunnalliseen ja sosiaalisiin ongelmiin sekä auttamiseen. Pedagoginen näkökulma tarkoittaa kasvatusta, joka asettaa tavoitteita niin, että niitä voidaan saavuttaa kasvatustoiminnalla. (Nivala 2008.)

6.3 Kasvattajan asiantuntijuus

Suhonen ja Kontu (2006, 30) tarkoittavat asiantuntijuudella taitavaa toimintaa siinä ammatissa tai tehtävässä, mihin hän kouluttautunut tai suuntautunut. Tällä tarkoitetaan niitä tietoja ja taitoja, joilla osaan hallita oman työtehtäväni. Erityisen tuen tarpeessa olevat lapset tarvitsevat erityispedagogista asiantuntemusta. Asiantuntijalla tulee olla erityispedagoginen filosofia, jonka pohjana on tietämys erityisyydestä ja poikkeavuuksista (Suhonen & Kontu 2006, 31). Erityiskasvatus sisältää erityisen tuen tarpeen tunnistamisen, arvioinnin ja tarvittavat toimenpiteet.

6.4 Sosiaalipedagogiikka varhaiskasvatuksessa

Tastin (2007, 33) mukaan sosiaalipedagogisessa varhaiskasvatuksessa keskitytään jokaisen persoonan, niin lapsen kuin hänen perheenjäsentensä mahdollisuuksiin ja omien, erityisten toimintatapojen löytämiseen ja arvostamiseen. Tämä

tarkoittaa sitä, että ymmärtää lasten erilaisia perhekulttuureita ja kasvattajana oman kasvu- ja kulttuuritaustani merkitystä siinä, miten tunnistan niiden vaikutuksen ajattelussani ja teoissani. Kun kasvattaja näkee lapsen osana perhettään, niin tietämys lapsen lähtökohdista ja erityispiirteistä, josta käsin lapsi havainnoi ja tutkii maailmaa, auttaa ymmärtämään lapsen käyttäytymistä. Siksi yhteiskunnallisen todellisuuden ja arjen analyysi arvolähtökohtineen, toimijoiden subjektiivista ja osallisuutta korostaen, on keskeinen osa sosiaalipedagogisesti orientoituvaa kasvatustajattelua ja -toimintaa (Tast 2007, 38).

Kokemukseni mukaan varhaiskasvatuksessa tarvitaan lapsiperhepedagogiikkaa, joka nivoutuu kasvatuksen yhteiskunnalliseen merkitykseen ja erityisesti kansalaisuuteen kasvamiseen sekä yhteisöllisyyteen. Tällöin sosiaalipedagogiikalla tarkoitetaan sellaista kasvatustajattelua ja -toimintaa, jossa kiinnitetään huomiota kasvatuksen yhteisölliseen luonteeseen ja yhteisön tarjoamiin kasvatuksellisiin mahdollisuuksiin (Hämäläinen 2007, 12). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2007, 11) varhaiskasvatus määritellään pienten lasten elämänpiireissä tapahtuvaksi kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Siinä tarvitaan kasvattajien ja vanhempien kiinteää yhteistyötä, jolloin lapsi nähdään subjektina, toimijana osana perhettään ja lähiyhteisöä. Mielestäni lapsen kasvu ja kehitys ovat yhteydessä yhteiskunnalliseen todellisuuteen ja kulttuuriin, jotka vaikuttavat lapseen.

Sosiaalipedagoginen osaaminen kiinnittyy lapsen kehitysvaiheiden tuntemiseen, tarpeiden tunnistamiseen ja hyvinvoinnin arviointiin. Näkemykseni mukaan kasvattaja tuntee lapsen tavanomaiset kehitysvaiheet, pystyy tunnistamaan lapsen erityiset tarpeet ja niiden pohjalta arvioimaan lapsen tuen tarpeita. Arkisten ongelmien kohtaaminen ja niiden ratkaiseminen yhteistyössä vanhempien kanssa tarkoittaa vanhemmuuden vahvistamista. Kun asioista keskustellaan päivittäin vanhempien kanssa, mielestäni voin tunnistaa tuen tarpeen ja varhaisen puuttumisen keinoilla voidaan ehkäistä syrjäytymisen riskiä. Hämäläinen (2007, 14) korostaakin sosiaalipedagogiikan mielenkiinnon suuntautumista erityisesti niihin ongelmiin ja esteisiin, jotka haittaavat sellaisen yhteiskunnallisen osallisuuden, toimintakyvyn ja elämänhallinnan saavuttamista, mikä olisi täysipainoisen kansalaisuuden ja hyvinvoinnin edellytyksenä. Silloin sosiaalipedagogiikassa korostuu ajatus siitä, että

hyvinvointi tarkoittaa paitsi sosiaalista turvaa, lainsäädäntöä ja sosiaalipoliittisia rakenteita myös osallisuutta yhteiseen kulttuuriperintöön ja kasvamista yhteiskunnalliseen subjektiuteen ja toimijuuteen.

Osallisuuden, hyvinvoinnin, yhteiskunnallisen toimintakyvyn ja elämänhallinnan kasvuprosessit vaikuttavat eri tavoin ihmisen elämänkaaren eri vaiheissa. Lapsuudessa, elämänkaaren vaiheessa, lapsen ja perheen elämään tuo vaikutuksensa lasten päivähoito. Kasvatuskumppanuudessa toteutuvat lapsen ja perheen osallisuus ja yhteiskunnallinen toiminta sekä lasten päivähoitolaissa varhaiskasvatuksen tehtävä, kotikasvatuksen tukeminen. Silloin lapsi oppii toiminnassa muiden lasten ja aikuisten kanssa tämän yhteiskunnan pelisäännöt ja miten elämässä toimitaan niin, että jokainen yksilö voi vahvistua.

Sosiaalipedagogisesta näkökulmasta olennaista on lapsiperheiden osallisuus tarpeidensa ja tavoitteidensa määrittelyssä, ja sen pohtiminen, millaisin menetelmin intressilähtöisyyttä varhaiskasvatustyössä rakennetaan (Tast 2007, 18). Silloin huomiota voidaan keskittää tämän ajan haasteisiin ja lapsiperheiden arkeen sekä sosiaalipedagogisesti suuntautuneeseen varhaiskasvatustyöhön lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin tukena. Kiinnitän huomiotani siihen, että lapsen ja vanhempien osallistaminen kasvatussyhteistyöhön sekä valtaistaa että vastuuttaa vanhempia ja siten tukee myös päivähoidon henkilöstöä. Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa tarkoittaa vuorovaikutusta, jonka periaatteita ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Dialogin avain on kuulemisessa (Tast 2007, 24). Sen tähden ainoastaan sellainen suhde voi synnyttää aitoa vuoropuhelua, joka antaa tilaa osapuolten omille ajatuksille. Kun tarkastelen kasvatuskumppanuutta sosiaalipedagogisesta näkökulmasta, dialogisuutena ja osallisuutena, siihen voidaan liittää yhteinen näkemys arvoista ja merkityksistä, kun tavoitellaan hyvinvoivan lapsen parasta.

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

7.1 Tutkimuksen kulku

Tässä tutkimuksessa halusin selvittää sitä, millaista allergisen lapsen varhaiskasvatus on ja millaiseen ajatteluun, orientaatioon kasvattajan toiminta allergisten lasten päiväkotiryhmässä perustuu. Arjen toiminnoissa ihmiset suuntaavat toimintansa toisiin ihmisiin tai ottavat heidät huomioon toiminnassaan, jolloin heitä ohjaa yhteinen tulkinta, merkitys tai näkemys yhteisestä toiminnasta ja sen tarkoituksesta. Allergisen lapsen varhaiskasvattajana ajatteluani ja toimintaani ohjaavat käsitykset kasvatuksesta, erityisestä tuesta ja kasvatuksellisesta, pedagogisesta orientaatiosta. Ratkaisuihin ja valintoihin vaikuttavat allergisen lapsen hoidon ja kasvatuksen erityiskysymykset ja –vaatimukset, jotka ohjaavat tekemiäni valintoja. Silloin kasvattajana ja tutkijana pyrin ymmärtämään omaa ajatteluani arvioimalla ja katsomalla sitä sellaisesta näkökulmasta, että se ikään kuin heijastuu takaisin uudella tavalla. Reflektoidessani tutkijan ajatteluni kohdistuu totuttuihin toiminta- ja ajattelutapoihin ja niiden perusteiden pohdintaan. Toiminnassa on paljon hiljaista, piilevää ja sanatonta tietoa (Heikkinen 2007, 34). Sen esiin tuomiseksi tarvitsen keskustelua ja tietoista ajattelua, reflektiivistä prosessia, jolloin toiminnasta voin oppia uutta.

Tässä tutkimuksessa tarkastelin havaintojani ja kokemuksiani allergisen lapsen varhaiskasvattajana siten, että yritin löytää niistä sellaisen mallin, joka käytännön työssä on merkittävä, ja joka ohjaa kasvattajien toimintaa. Kokemukseni mukaan arjen käytännöistä voi nousta sellaista hiljaista tietoa, jota on tarkoituksenmukaista kuvata niin, että siitä voi muodostua hyvä käytäntö. Arjen muuttuvissa ja moniulotteisissa tilanteissa kasvattajana tarvitsen ammatillista tietoa ja taitoa perustellesani ratkaisujani. Laadullisessa tutkimuksessa pyrin ymmärtämään tutkimuskohdetta rakentamani teoreettisen viitekehyksen avulla. Näkökulmani tutkittavaan aiheeseen on muotoutunut aineistosta, mutta samalla se on teoreettisen orientaation rajaama. Aineistoni on muodostunut omista kokemuksistani, havainnoistani ja tekemistäni haastatteluista. Niiden mukaan olen muodostanut käsityksen allergi-

sen lapsen varhaiskasvatuksesta, jolloin voin tuoda esiin näkökulman tutkimaani aiheeseen.

7.2 Havainnot ja kokemukset

Osallistuvassa havainnoinnissa on tyypillistä, että tutkija osallistuu tutkittavien ehdoilla heidän toimintaansa (Hirsjärvi ym. 2008, 211). Havainnoinnin avulla saadaan tietoa siitä, toimivatko ihmiset niin kuin sanovat toimivansa. Mielestäni havainnointi tiedon hankinnan keinona oli hyödyllinen tässä tutkimuksessa siten, että tutkimuksen kohdetta pystyi kuvailemaan ja siinä keskeisenä esiintyvää ihmisten välistä vuorovaikutusta ja toimintaa. Havaintoni kohdistuivat kasvattajien asenteisiin allergista lasta kohtaan ja siihen, miten se vaikutti kasvattajan toimintaan vuorovaikutustilanteessa. Kiinnitin huomiota kasvattajatiimissä yhteisesti sovittuihin periaatteisiin ja niiden toteutumiseen, koska olin havainnut, että käsitykset vaihtelivat, esimerkiksi lasten ruokailutilanteissa. Havaintojeni kohteena olivat kasvattajien kiinnostus ja halu oppia uutta sekä sitoutuminen allergian vaatimiin haasteisiin. Havaintoni kohdistuivat myös siihen, miten kasvattaja käsittää allergisen lapsen erityisyyden ja miten se vaikuttaa kasvattajan toimintaan.

Havainnointipäiväkirjaan dokumentoin myös kokemuksiani. Kokemukseni liittyivät siihen, millaisena muut kokevat allergisen lapsen ja heidän vanhempiensa reaktiot. Vanhempien reaktiot aiheuttivat usein hämmennystä kasvattajissa, joka herätti tunteet. Vanhempien tiedon tarve lapsestaan oli hyvin runsasta, joten kirjasin niitä tilanteita. Päiväkirjan kirjoittaminen oli melko työlästä, eikä siihen loppujen lopuksi tullut kovin yksityiskohtaisia kuvauksia. Toisaalta havainnoimani tilanteet toistuivat, joten pystyin kirjaamaan havaintojani ja kokemuksiani luettelomaisesti, esimerkiksi niitä asioita, joita vanhemmat haluavat lapsestaan tietää. Mielestäni havainnot ja kokemukset täydensivät aineistoani. Laajentamalla menetelmien käyttöä saadaan esiin laajempia näkökulmia ja voidaan lisätä tutkimuksen luotettavuutta (Hirsjärvi & Hurme 2010,38).

7.3 Tutkimushaastattelu

Tutkimukseen liittyy aina tiedonhankinta ja haastattelu on yksi tiedonhankinnan muoto. Hirsjärvi ja Hurme (2010, 11) toteavat, että kun haluamme kuulla ihmisten mielipiteitä, kerätä tietoa, käsityksiä ja uskomuksia tai kun haluamme ymmärtää, miksi ihmiset toimivat havaitsemallamme tavalla tai miten he arvottavat tapahtumia, on luonnollista keskustella heidän kanssaan. Haastattelu on keskustelu, jolla on tarkoitus ja se perustuu kielelliseen vuorovaikutukseen. Haastattelu tuo esille tutkittavien näkökulman ja kuuluviin heidän äänensä (Hirsjärvi & Hurme 2010, 28).

Haastattelu tutkimuksen osana on sellainen vuorovaikutustilanne, joka on ennalta suunniteltu, jolloin haastattelija pyrkii saamaan luotettavaa tietoa tutkimusongelman kannalta tärkeistä asioista. Haastattelu on haastattelijan aloittama ja ohjautunut, ja haastattelijan tehtävänä motivoida ja ylläpitää keskustelua. Haastattelija tuntee oman roolinsa, mutta haastateltava oppii sen haastattelun kuluessa. Haastateltavan on voitava luottaa siihen, että annettuja tietoja käsitellään luottamuksellisesti. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 43.) Mielestäni haastattelu oli sopiva tapa kysyä kasvattajien mielipiteitä siitä, miten varhaiskasvatusta toteutetaan allergisten lasten ryhmässä. Haastattelemalla kasvattajia keräsin aineistoa tutkimustani varten.

7.4 Teemahaastattelu

Toteutin haastattelut kahdeksalle kasvattajalle teemahaastatteluna, joka on puoli-strukturoitu haastattelu. Haastattelussa kysymykset olivat kaikille haastateltaville samat, jolloin haastattelu eteni tutkimusongelmieni teemojen varassa. Hirsjärvi ja Remes (2010, 48) toteavat, että teemahaastattelu ottaa huomioon sen, että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä, samoin kuin sen, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. Vastauksia ei ole sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan vastaajat voivat vastata omin sanoin. Haastattelutilanteessa haastattelija käyttää ennalta määrättyjä kysymyksiä, mutta haastattelija voi vaihdella niiden sanamuotoa. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 47-48.) Haastattelukysymyksiä pohdin tarkkaan, jotta saisin mahdollisimman monipuolisesti aineistoa haastatteluista. Kysymyksiä tehdessäni mietin eri näkökulmia siihen, miten

haastateltava voisi ymmärtää kysymykseni ja miten siihen voisi vastata. Kuitenkin pidin tärkeänä, että kysymykset olivat muotoilu siten, että saisin niiden avulla luotettavaa tietoa tutkimustani varten. (LIITE 1 Haastattelukysymykset)

7.5 Haastattelujen toteuttaminen

Toteutin haastattelut kysymällä kohderyhmäksi valitsemieni päiväkodin kasvattajien halukkuutta osallistua opinnäytetyöni toteutukseen. Kaikki valitsemani kasvattajat olivat halukkaita osallistumaan haastatteluun, joten sovin heidän kanssaan sopivan ajan. Varasin haastattelupaikaksi rauhallisen ja mahdollisimman häiriöttömän tilan, koska tallensin haastattelut digitaalisella sanelulaiteella. Haastattelun alussa kerroin opinnäytetyöni aihepiiristä ja siitä teemasta, jota haastattelu käsittelee. Lisäksi kerroin haastateltaville, ettei heidän henkilötietojansa yhdistetä missään vaiheessa haastatteluaineistoon, eikä haastateltavaa voida tunnistaa aineistosta. Haastattelun alussa varmistin, että haastattelun tallentava laite toimii ja aloitin jokaisen haastattelun käyttämällä siitä numerotunnistetta, jotta jälkeenpäin voin tarvittaessa täydentää haastattelua oikealta henkilöltä. Haastattelukysymykset tein kaikille samalla tavalla. Lisäksi tein tarkentavia kysymyksiä keskustelun eteenpäin viemiseksi ja mielenkiintoisten vastausten tarkentamiseksi. Etukäteen olin selkiytännyt itselleni sen, että kysyn joka tapauksessa kaikilta samat kysymykset niin, että litteroidessani eli kirjoittaessani haastattelut sanasta sanaan voin tarkistaa, mistä haastattelukysymyksestä keskustellaan. Haastatteluja tehdessäni pyrin itse olemaan mahdollisimman neutraali, ettei omilla mielipiteilläni ja ennako-oletuksillani olisi ollut vaikutusta haastateltavien vastauksiin.

Hirsjärven ja Remeksen (2010, 138) mukaan sanasanainen puhtaaksikirjoitus eli litterointi voidaan tehdä haastatteludialogista tai se voidaan tehdä valikoiden, esimerkiksi vain teema-alueista tai vain haastateltavan puheesta. Tässä tapauksessa kirjoitin haastattelijan ja haastateltavan puheenvuorot sanasta sanaan tietokoneelle ja tulostin ne paperille. Mielestäni oli tärkeää, että tein kirjoitustyön huolellisesti ja samalla tavalla jokaisesta haastattelusta, jolloin se helpotti aineiston lukemista analyysia varten, ja se vaikutti aineiston luotettavuuteen. Kaikki kahdeksan haas-

tatteluja tehtiin elokuussa 2010. Haastatteluista tuli yhteensä fontilla 12 ja rivinvälillä 1,5 litteroitua tekstiä 58 A4-kokoista paperia.

7.6 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen tekeminen kietoutuu monella tavalla tutkimuseetiikkaan eli hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen (Vilka 2005, 29). Sillä tarkoitetaan, että tutkijana noudatan eettisesti kestäviä tiedonhankintamenetelmiä ja tutkimusmenetelmiä. Tutkimuksellani osoitan, että hallitsen tiedonhankinnan taidot, jolloin lukijalle olen ilmaissut lähdeviittemerkinnöillä sen, mikä osa on omaa tekstiäni ja mikä on otettu kirjallisuudesta. Tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta parantaa laadullisen tutkimuksen luotettavuutta. Se tarkoittaa sitä, että olen selostanut tutkimuksen kulun eri vaiheet niin tarkasti, että tutkimus voidaan toistaa samalla tavalla. Myös tutkimustulosteni on täytettävä tieteelliselle tutkimukselle asetetut vaatimukset. Tutkimusaineistoa, tallennettuja haastatteluja, jotka on litteroitu, säilytetään niin, että ne eivät katoa tai vahingoitu. Hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää, että tutkija noudattaa rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä ja esittäessään tutkimustuloksia. (Vilka 2005, 30.)

Tutkimuksessa pyritään välttämään virheiden syntymistä, mutta silti tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat (Hirsjärvi ym. 2008, 226). Tämän vuoksi kaikissa tutkimuksissa pyritään arvioimaan tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimukseni luotettavuuden arviointiin käytettävä käsite on validius. Se tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata (Hirsjärvi ym. 2008, 226). Validiteetti tarkoittaa tutkimusmenetelmän ja –kohteen yhteensopivuutta: miten menetelmä sopii juuri sen ilmiön tutkimiseen, jota sillä on tarkoitus tutkia (Heikkinen & Syrjälä 2007, 147). Totta on sellainen tosiasioiden kuvaus, joka vastaa niitä havaintoja ja päätelmiä, joita tutkimuksessani on tuotu esiin.

7.7 Aineiston analyysi

Aineiston analyysia tehdessäni luin haastattelujen vastaukset huolellisesti, jotta saisin ymmärrystä analyysin tekoa varten. Ymmärtämiseen pyrkivässä lähestymistavassa käytetään tavallisesti laadullista analyysia ja päätelmien tekoa (Hirsjärvi ym 2008, 219). Aineistoon tutustumista helpotti se, että olin itse suorittanut haastattelut ja kirjoittanut ne sanasta sanaan eli litteroinut. Osittain sisällöt ovat tuttuja, koska aineisto on ollut jo kahteen kertaan esillä: itse haastattelutilanteessa ja purkamisvaiheessa (Hirsjärvi & Hurme 2010, 143). Analyysissa eritellään ja luokitellaan aineistoa. Hirsjärven ja Hurmeen (2010, 147) mukaan luokittelussa on kysymys päättelystä. Tutkimuksessani luokittelun ja tyyppittelyn lähtökohtina olivat tutkimusongelmat alaongelmineen. Etsin vastuksista luokkia, joita muodostin sen mukaan, miten useasti asia esiintyi aineistossa. Sen perusteella järjestin vastauksia niin, että pystyin löytämään niistä tutkimusongelmiini vastaavia vastauksia. Tutkimuksen tulokset esitän sanallisessa muodossa. Analysoinnin jälkeen tutkimuksen tuloksia on selitettävä ja tulkittava. Tulkinnalla tarkoitetaan sitä, että tutkija pohtii analyysin tuloksia ja tekee niistä omia johtopäätöksiä (Hirsjärvi ym. 2008, 224). Se tarkoittaa sitä, että pohdin aineistosta nousevia merkityksiä.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

8.1 Varhaiskasvattajana allergiaryhmässä

Aluksi halusin selvittää kasvattajien mielipidettä siihen, millaista työskentely allergiaryhmässä on ja millaisilla näkökulmilla he sitä määrittelevät. Ensinnäkin kasvattajat kertoivat, että työskentely lasten parissa allergiaryhmässä on samanlaista kuin muissakin päiväkotiryhmissä.

Että muuten sitten tietenkin siellä on samanlaista työskennellä, koska lapset on lapsia ja lasten niin kun kehitysvaiheet ja tarpeet on pääsääntöisesti ihan samanlaisia.

Kaikki kasvattajat toivat kuitenkin esiin sen seikan, että työskentely allergiaryhmässä on haastavaa ja vaatii tarkkuutta. Lisäksi vastauksissa korostui se, että kasvattajat pitivät allergista lasta ihan tavallisena lapsena, eikä siihen liittynyt mitään eri-arvoisuuteen tai aliarvioivaan asenteeseen liittyviä asioita.

Se on mielenkiintoista ja haastavaa. Siinä täytyy hyvin tarkkana olla, olla näitten allergioitten kanssa. Tosi mielenkiintoista, koska lapsilla on niin monia eri allergioita. Ja kumminkin on ihan normaalista lapsesta kysymys.

Työskentelyn haasteellisuudesta ja tarkkuudesta kasvattajat kertoivat lisää. Siinä perehdyttäminen kokeneempien allergiaryhmän kasvattajien toimintatapoihin koettiin erittäin tärkeäksi

Että siinä on haasteellista, täytyy olla todella tieto-taitoa itselläkin. Ja täytyy olla hyvin niin kun ohjeistettu henkilökuntakin, niin kun sellaiselta henkilökunnalta, joka osaa ja hallitsee sen asian. Täytyy hyvin olla harjoiteltu tää asia, jotta hallitsee se asian ja voi olla varma, ettei tule mitään vahinkoja.

Kun kasvattaja suunnittelee toimintaa allergisten lasten parissa, perustuu se lapsen ikä- ja kehitysvaiheiden tuntemiseen ja varhaiskasvatussuunnitelmaan. Allergiaryhmässä toimintaa suunnitellaan niin, että siinä otetaan huomioon allergian ja astman asettamat vaatimukset.

Ja tietenkin niin sit niin kun retkien ja toiminnan osalta on niin kun mietittävä, mitä voi tehdä ja mitä ei. Mitä materiaalia voi käyttää ja semmoiset. Että esimerkiksi ei voi käyttää jotain maitopurkkeja askarteluun ja munakennoja ja muuta semmoista, että tota ne on tarkkaan mietittävä.

Paitsi, että pitää ottaa huomioon sitten tällaisia asioita, kun esimerkiksi jump-paa suunnitella nää astmaatit ja tietenkin materiaalien valinnassa pitää ottaa huomioon, että on allergisia lapsia ryhmässä.

Haastateltavat toivat esiin seikkoja, joissa otetaan huomioon lapsen omia tarpeita ja sitä miten lapsi pärjää päiväkotiryhmässä.

Oikeastaan haastavampaa on se, että allergisten lasten ryhmä on monista eri-ikäisistä lapsista koostunut. Eli toiminta on siinä mielessä ehkä haastavaa suunnitella.

No, tietenkin nyt aina se lasten ikä- ja kehitystaso ja kaikki, kaikki sitä, yleensä lasta koskevat asiat, mitä päivähoidossa nyt täytyy tietää.

Joo, no yleensä nyt omasta kokemuksesta voisin sanoa, että allergisten lasten vanhempien kanssa on enemmän tekemisissä, kuin näitten terveitten lasten vanhempien kanssa. Tulee enemmän kysymyksiä, enemmän tulee mahdollisesti soittoja päivän aikana ja tota se lisäksi joutuu perehtyyn tietysti tällaisiin allergisten lasten taustatietoihin ja perhetilanteisiin. Eli toimiminen vanhempien kanssa on aktiivisempaa mun mielestäni, kuin terveiden lasten vanhempien kanssa.

Haastateltava toi esiin tärkeän seikan, joka vaikuttaa lapsen päiväkotipäivään. Kasvattajan on tehtävä tiivistä yhteistyötä vanhempien kanssa, jotta lapsi voi hyvin päivähoidossa ja hänen yksilölliset tarpeensa voidaan ottaa huomioon joustavasti osana päivähoidon toiminnan kokonaisuutta. Kasvattajien ja vanhempien on tuotava oma asiantuntijuutensa lapsesta yhteiseen keskusteluun ja kasvattajan on ylläpidettävä tätä vuorovaikutusta, kasvatuskumppanuutta.

8.2 Varhaiskasvatuksen toteuttaminen allergiaryhmässä

Kysyin haastateltavilta sitä, miten varhaiskasvatusta toteutetaan allergisten lasten ryhmässä. Useimmissa vastauksissa korostui se seikka, että varhaiskasvatusta toteutetaan samalla tavalla kuin tavallisten lasten ryhmissä, mutta tietyin rajoituksin ja käytettävien materiaalien valintaan kiinnitetään enemmän huomiota.

No, mun mielestä toteutetaan saman lailla, kun päiväkodissa yleensä, tietyin rajoituksin. Elikä tota mennään ihan normaalin varhaiskasvatuksen ohjelman mukaan. Ja rajoituksia tulee lähinnä materiaaleissa ja aikuisen on mietittävä, mitä voi tehdä.

No, mun näkemyksen mukaan, mä kerron kokemuksesta, mikä mulla on. Niin, mun mielestä korostuu se, että tehdään se allergisten lasten päivähoito mahdollisimman paljon samanlaiseksi, kuin tavallistenkin lasten päivähoito. Eli siis tuetaan lapsen kasvatusta.

Seuraavassa vastauksessa kasvattaja tuo esiin seikat, jotka kiteyttävät allergisen lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamista ottaen huomioon fyysisen ja psyykkisen normaalin lapsuuden.

Siinä se onkin, ettei siinä saa kumpaakaan unohtaa. Sitä tarkkuutta ja sitä huolellisuutta, joka tavallaan liittyy yksilön tarpeisiin niin kun fyysisesti. Mut sit sitä henkistä puolta eli sitä lapsen ihan niin kun normaalia lapsuutta. Niin, se ehkä on se, mikä pitää sitten pitää mielessä kuitenkin. Et, et, kun siinä vanhemmillä on saattanut olla tämmöinen hoidollinen tausta, niin varsinkin lapsen varttuessa, niin se kasvatuksellinen osuus korostuu.

Kasvattajan vastauksessa korostuu lapsen kasvatuksen tukeminen päivähoiton keinoin. Kasvattajat toteuttavat varhaiskasvatusta suunnitelmien mukaisesti vaikka lapsella onkin allergia ja astma, luonnollisesti tietenkin ottaen allergian ja astman edellyttämät asiat huomioon. Kasvattajat osaavat ottaa nämä rajoitukset huomioon suunnitellessaan ja toteuttaessaan varhaiskasvatuksen sisällöllistä toimintaa lasten parissa.

8.3 Kasvattajan ajattelu

Kysyessäni haastateltavilta sitä, mitä pitää omassa ajattelussa huomioida, kun hoidettavana on allerginen lapsi, niin kasvattajien vastauksissa tulevat esiin kasvatuskumppanuus, arjen sujuminen ja lapsen pärjääminen ryhmässä sekä pedagogiikan toteuttaminen.

Mutta myöskin tavallaan kyllä muutenkin sen perheen tapoihin. Et just, tavallaan, ovatko kovasti, minkä tyyppinen perhekin on. Onko kovasti suojellut mahdollisesti allergista lastaan vai onko vähän, niin kun, äää, niin sanotusti

reipashenkisempi perhe, joka on uskaltanut tehdä sellaisiakin kokeiluja, että käydään vähän kylässä muuallakin.

Samaahan se on kuin muidenkin lasten kanssa. Ei se allergia muuta sitä lasta mihinkään. Että ei niitä tarvitse kohdella mitenkään erilailla.

Kasvattajan ajattelussa tulee esiin asennoituminen allergiseen lapseen ja se toimii perustana kasvattajan toiminnalle. Tällaisella ajattelun mallilla kasvattaja voi toimia varmasti ja suunnitellusti sekä rakentaa hyvää vuorovaikutusta vanhempien kanssa. Toisaalta kasvattaja pohtii sitä, kun tuntee itsensä epävarmaksi.

Että, vaikka aikuinen itse olisi jossain kohtaa epävarma. Mutta hänen täytyy luoda turvallisuuden tunne niin lapselle kuin vanhemmille, että on. Että lapsella on hyvä ja turvallista olla siellä päivähoitossa. Ja, että lapsi itse kokee turvallisuuden, kumminkin kokee, että on ihan tavallinen lapsi ihan tavallisesa päivähoitossa.

Ja sitten tietysti niin, vanhemmat on haastavampia mun mielestä kuin sitten. Tietenkin heillä on suuri huoli sitten siitä lapsestaan ollut siitä asti, kun lapsi on syntynyt niin niin, ehkä se sitten vasta niin kun tiiviimpää yhteistyötä täytyy tehdä niiden vanhempien kanssa. Ja saada heidät vakuuttuneeksi, että, että tota lapsi täällä pärjää, pidetään hyvin huolta.

Arjen sujuminen allergisten lasten ryhmässä tuo päivähoitopäivään haasteita. Kasvattajien on huomioitava monenlaisia asioita päivän aikana.

No, esimerkiksi ruokailussa, jos saa väärää ruoka-ainetta, niin niin, niin siitä voi aiheutua hengenvaara jopa. Sitten ulkoilussa tietenkin hyönteiset huomioitava ja oltava sillä tavalla tarkempi kuin muiden tavallisten lasten kanssa. Ja astman osalta, astmaattinen lapsihan saattaa hakeutua johonkin piiloon jonnekin, että on koko ajan tarkkaan pidettävä kaikkia silmällä.

Kasvattaja tuo vastauksessaan selvästi esille sen seikan, miten vastuullisesta tehtävästä on kysymys, kun hoidettavana päivähoitossa on allergiaa ja astmaa sairastava lapsi. Huomioon on otettava tässä myös se, ettei ole kysymys yhdestä lapsesta, vaan lapsiryhmästä, jossa usealla lapsella on samat tarpeet ja jatkuvaa havainnointia vaativat terveyden tilaan ja selviytymiseen vaikuttavat piirteet.

8.4 Kasvattajan kasvatustietoisuus

Kysyin kasvattajilta heidän kasvatustietoisuuttaan, koska siinä määritellään kasvatuksen tavoitteita ja arvopäämääriä sekä vastuuta kasvatustehtävässä. Kasvatustietoisuus on kasvattajan toimintaa ja valintoja ohjaava periaate ja se vaikuttaa myös tilanteissa, joissa ei sitä tiedosteta.

No, siellä nyt ensinnäkin allergiat ja nämä täytyy olla hyvin, hyvin tiedossa ja sitten tota mennään lapsen normaalin kehityksen mukaan. Täytyy olla, totta kai, niin kun päivähoidossa yleensäkin. Täytyy tietää, mitä minkäkin ikäinen lapsi pystyy hallitsemaan ja voi vaatia. Ja allergisten lasten kohdalla se on ihan sama.

Luottamus siihen, että lapsi uskalletaan jättää, niin se vaatii semmoista tietoa, huolellista vuorovaikutusta perheen kanssa. Pääsääntöisesti se täytyy olla aika huolellisesti harkittua, et miten se kommunikaatio ja vuorovaikutus ainakin alussa rakennetaan. Ja, ja tota niin kun tietoisuus siitä.

Kasvattaja kertoo vastauksessaan keskeisen seikan, joka vaikuttaa huomattavasti vuorovaikutussuhteeseen vanhempien kanssa, koska oman lapsen suojeleminen on kaikille vanhemmille tärkeää, mutta etenkin allergisten lasten vanhemmille se on erityisen tärkeää.

Sen luottamuksen saavuttamiseksi. Että mä näkisin, että se kasvatustietoisuus niin kun täytyy olla erityisesti tällä tyyppisten vanhempien kanssa sen kasvattajan niin kun takaraivossa jokaisen vuorovaikutustilanteen aikana. Koska se tota edustaa ikään kuin sitä toista maailmaa koko ajan, joka on vähän pelottava.

Kasvatustietoisuuttaan eritellessään kasvattaja kertoo omasta näkemyksestään, kasvatustietoisuudestaan allergisten lasten kasvattajana ja kokee siinä lapsen olevan hyvin voiva lapsi.

Ja myöskin sitten ihan päiväkodin normaali jutuissa on tärkeitä, että lapsella on niitä, niin kun tähtihetkiä paljon päivässä. Jokaisellahan on eri ruokansa, että hän tykkää, että tämä on tosi herkullista juuri tämä sinun ruokasi tässä. Allergiset lapsethan oppivat, näkevät jokaisen omaa ja eri ruokaansa. Mutta he kokevat myös hyvänä, että tässä minua ajatellaan ja minulla on tässä hyvä ja kiva olla. Ja kaikki leikit ja laulut ja kaikki, mitä on päivähoiton jutuissa.

No, tietenkin, kun sen lapsen parasta jotenkin ajatellaan, että eihän täällä varmaan niin kun tietenkään kasvatushenkilökunta ei sitä lapsen allergiaa

pysty hoitaan. Mutta, että jotenkin niin kun edesauttaa sitä, että se lapsi pystyy normaalisti toimiin ja olemaan. Niin, että kasvattaja näkee sitten yhteistyön ja, että lapset pystyy toimiin täällä, ja.

Kasvattaja tuo vastauksessaan esille sen, miten tärkeää on toimia lasten kanssa siten, että normaali ja tavallinen elämä on mahdollista. Vaikka allergiaa ei voidakaan poistaa kokonaan, mutta sen aiheuttamia rajoitteita voidaan lieventää tai purkaa siten, että lapsi voi kasvaa ja kehittyä mahdollisimman hyvin ja normaalisti. Toisin sanoen tuetaan lapsen kotikasvatusta, joka on varhaiskasvatuksen keskeinen tehtävä.

8.5 Allergisen lapsen varhaiskasvatus

Tutkimuksessani halusin selvittää vielä tarkemmin sitä, millaista on allergisen lapsen varhaiskasvatus. Toivoin kysymyksellä pääseväni vielä syvällisemmin kartoittamaan sitä, millaista se on. Kuitenkin kasvattajat vastasivat tähän kysymykseen niukemmin kuin olin odottanut. Kasvattajat osaltaan pysyivät samoissa teemoissa, joita he olivat jo vastauksissaan tuottaneet. Tämän kysymyksen vastauksissa kasvattajat kiteyttivät asioita, joita kokevat tärkeiksi.

Että siis pitää kasvattajan huomioida, että sen lapsen, että se ei saa yksi lapsi sitä huomiota, että huomio jaetaan niin kun kaikille. Ja, että vaikka se on allerginen ja vaikka kuinka vaikeat allergiat, mutta toisella myös samoin. Sen myös vanhemmat oppii, että se ei ole vain se lapsi, heidän lapsi yksinään.

Että tässä ennakoidaan paljon enemmän, mitä tavallisessa ryhmässä. Mutta, että jos me joku tehdään semmoinen joku muu kuin mitä tässä tilassa tapahtuu, niin se on suunniteltu etukäteen. Ja se toteutetaan just sen suunnitelman mukaan ja aina tehdään niin. Että täytyy huomioida ne tietyt asiat.

Haastateltava kertoo siitä, miten paljon kasvattajat suunnittelevat toimintaa etukäteen, kun toteutetaan varhaiskasvatusta jossain muualla kuin allergisten lasten ryhmässä fyysisesti. Kasvattajien on sitouduttava tiettyihin asioihin, jotta luottamus vanhempiin säilyy hyvänä.

No, siinä on tietysti, mä palaan tähän kahteen akseliin, että että se tämä on tärkeätä, että luottavaisin mielin se perhe jättää sen lapsen sinne, koska se heijastuu siihen. Mut kun on päästy tästä vaiheesta, niin sit on tärkeätä se,

että että perusasiat on kunnossa, että hän voi siellä niin kun fyysisesti ja ja, et ne ruoat toimii ja lääkitykset tarvittaessa ovat saatavilla ja ne hallitaan.

8.6 Erityinen tuki

Raportissa allergiaryhmän kokeilusta (2001, 7) määritellään allergisen lapsen erityisen hoidon tarve. Siinä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan sisällytetään lapsen tuen tarpeiden määrittely ja tuen järjestäminen. Sen vuoksi halusin kysyä kasvattajilta sitä, miten erityinen tuki ilmenee arjen toiminnoissa allergiaryhmässä. Kasvattajat toivat esiin erityisen tuen järjestämisen ensinnäkin allergisen lapsen normaalin kasvun ja kehityksen tukemisen näkökulmasta. Lisäksi kasvattajat kertoivat muustakin lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvistä kasvatuksellisista tuen tarpeista kuin vain allergiaan liittyvistä tarpeista.

No, tietenkin ihan yleisestä lapsen kasvatuksesta ja osaamisesta ja mitä osaa hyvin ja missä tarvitsee tukea. Ihan tavallisia asioita ja sen lisäksi tietenkin niistä allergia-asioista puhutaan. Että missä mennään ja tarkistellaan asioita.

Elikkä mä sanoin ne kuntsarit ja pienennetty ryhmä ja silloinhan suhdeluku henkilökunnan ja lasten on tota, että on vähemmän lapsia per aikuinen, niin sillä tavalla.

Se ilmenee edelleenkin siinä tarkkuutena ja turvallisuuden takaamisena. Ja siinä myös, että menee vähän aikaa esim., esim. ruokailuissa, koska siinä jokaiselle lapselle jaetaan se oma ruoka. Ja sitten, että on rasvaamisia, lääkityksiä ja jotain tällöisiä sitten siinä. Että muuten se ei mun mielestä ihan hirveästi eroa. Mutta tarkkuus ruokien ja lääkkeiden kanssa.

Kasvattajien mielestä hoidolliset seikat, kuten rasvaaminen, lääkitseminen ja oikean ruoan antaminen olivat sitä erityistä tukea, millaisena erityinen tuki ilmenee allergiaryhmässä. Kasvattajat kokivat myös, että allergian vuoksi lapsi ei tarvitse erityistä tukea. Toisaalta kasvattajat kertoivat haastattelussa siitä, miten vanhempien tukeminen liittyy erityiseen tukeen.

Noo, ensinnäkin se kohdistuu koko perheen tukemiseen, kun on erilainen lapsi, allerginen lapsi.

No, voisi olla just nämä sosiaaliset taidot voisi olla semmoinen, semmoinen osa-alue ainakin.

No, hmmm, te sitten varmaan tietenkin vanhempien kanssa päivähoidon aloituksessakin, niin tota niin on niin kun laajempi varmasti tämä hoitosopimuksenkin tekeminen taikka suunnitelmien tekeminen. Että vanhemmilla on siinä suurempi osuus, siinä tietenkin.

Vastauksessaan kasvattaja toi esiin sen, että yhteistyö vanhempien kanssa on aktiivista ja tärkeää. Siihen liittyy lapsen kokonaisvaltainen tukeminen.

Niin sitten myös sitä, sitä henkistä tukea ja vahvistusta, koska monta kertaa allergisella lapsella ja koko perheellä on sitä, että onko kaikki niin kun oikein. Varmistaa, että lapsellakin on se henkinen kasvu vahvistuu. Ei pelkästään se fyysinen kasvu, vaan henkiseen kasvuun niin kuin panostetaan myöskin.

Kuten jo aiemmin mainitsin, raportissa allergiaryhmän kokeilusta (2001, 7) määritellään allergisen lapsen hoidon tarve. Sen perusteella allergisten lasten ryhmässä lapset ovat vaikeiden allergioidensa vuoksi erityisen tuen tarpeessa olevia. Allergisten lasten ryhmässä tätä erityisyyttä tarkastellaan myös lainsäädännöstä nousevien käsitteiden varassa, jolloin tarkistetaan lasten ja aikuisten suhdeluku sekä lääkärinlausunnon merkitys yksilöllisen tuen järjestämisessä. Allergiaryhmän toimintaperiaatteen määritteleminen oli haastateltavien mielestä vaikeaa. Kasvattaja pohtii sitä, millaista erityistä tukea lapsi voi tarvita, joka viittaa siihen, ettei ryhmän status ole selkeästi määritelty kasvattajien keskuudessa. Kasvattajat eivät sitä selkeästi osanneet määritellä.

Millaista erityistä tukea, mmm? No, varmaan niin, erityinen tuki. Tietenkin tota täällä siis vähemmän lapsia on, että jotenkin se, tietenkin, että on pienempi ryhmä. Ja sitten, tota, sitten aikuiset on tietenkin kouluttautuneita siihen, että on tieto-taito näistä allergioista. Ja, ja tota erityinen tuki? Hmm, varmaan semmoinen ihan. Enemmän varmastikin tosiaan siihen, tota, siihen tota allergia ja siihen liittyvät nämä hoidollisetkin seikat. Niin, sitähan se, onko se sitä erityisen tuen näitä?

Jos lapsi tarvitsee erityisesti tukea, niin se suunnitellaan, että miten se annetaan sille. Että tota, eihän se lapsi sen allergiansa takia tarvitse mitään erityistä tukea.

8.7 Inklusiivinen varhaiskasvatus allergiaryhmässä

Päivähoidossa on erityisyyttä tarkasteltu eri näkökulmista eri aikoina. Segregaatio-ajattelun perusteena on erityistä tukea tarvitsevien lasten eristäminen omaan ryhmäänsä, jolloin vaarana on syrjäytyminen. Integraatioon perustuvaa varhaiskasvatusta on toteutettu siten, että tavalliseen päiväkotiryhmään on tullut yhdestä kolmeen sellaista lasta, joilla on erityisen tuen tarvetta. Inklusio-ajatteluun perustuva näkemys painottaa sitä, että erityinen tuki tuodaan siihen päiväkotiryhmään, johon lapsi menisi ilman tuen tarvettaankin, eli lähipäiväkotiin. Halusin selvittää kasvattajien käsitystä inklusiivisen varhaiskasvatuksen toteutumisesta allergisten lasten ryhmässä. Inklusiivisen varhaiskasvatuksen toteuttaminen allergiaryhmässä oli selvästi vielä vierasta, eikä käsitettä tunnistettu. Puhdasta inklusiivista varhaiskasvatusta ei allergiaryhmässä toteuteta, mutta siitä voidaan saada näkökulmaa siihen, miten allergia-asiat on koodattu kasvattajien toimintaan. Vastauksesta ilmenee kuitenkin se, että kasvattajalla on oltava tietoa siitä, miten allergisten lasten kanssa toimitaan ja mitä siinä pitää ottaa huomioon jatkuvasti arjen tilanteissa.

Hmmm, elikä juuri sillä tavalla tietenkkin, että tämä, täällä on juuri sellaiset lapset, jotka eivät muuten voisi normaali päiväkotiryhmässä olla, että. Että tosiaan tilat ja puitteet on sillai laitettu...taikka turvattu sekkin, että ei ole kotieläimiä kellään perheellä, jotka täällä tänne lapsen hoitoon tuo.. just, että henkilökunnalla on justiinsa tietämys, jotka tänne tulee työskenteleeseen...No tietenkkin varmaan jokaisen lapsen kohdalta, että minkälainen on, on esimerkiksi astman oireet, mistä ne voi tulla tai mistä voi huomata, että nyt on jokin vialla tai muuta. Taikka sitten, että mitä mikäkin ruoka-aine voi saada aikaan, aiheuttaa...ja kuinka herkästi, että koska lapsi on siinä tilassa, että pitää antaa jotain...

Siis, kyllähän se tuki tuodaan tänne ryhmään, mutta sinänsä, että nämä lapsethan on ympäri kaupunkia, että et, kun on allergiaryhmä, niin nehän oikeasti menisi johonkin muuhun päiväkotiin. Ja sitten, no jos on paljon allergioita, niin eihän se silloin onnistu tavallisessa ryhmässä.

Kasvattajat kokivat, että varhaiskasvatusta toteutetaan allergiaryhmässä siten, että se on osin erityyttävää ja osin integroitua. Allergiaryhmän toiminta nähtiin osana koko päiväkodin toimintaa, jolloin siinä voitaisiin nähdä myös inklusiivista ajattelua, koska silloin tarvittava tietämys on päiväkodin sisällä ja toteutuu kasvattajan toiminnassa.

Tässä on osin erityyttävää ja osittain integroitu mun mielestä, koska tässä on niin kun se, että erityyttävää on se, että he ovat tässä omassa ryhmässään, eivät ole suorassa kontaktissa muihin. Mutta sitten taas ulkoilu ja muut ovat samoissa kuin muutkin. Eli se on niin kun integroitua taas sitten.

8.8 Kasvattajan orientaatio

Sosiaalipedagogisen työn tarkoituksena on tukea ihmistä löytämään paikkansa yhteiskunnassa ja yhteiskunnallisen osallisuuden tukeminen siten, että ehkäistään syrjäytyminen. Varhaiskasvatuksessa tarvitaan lapsiperhepedagogiikkaa, joka nivoutuu kasvatuksen yhteiskunnalliseen merkitykseen ja erityisesti kansalaisuuteen kasvamiseen ja yhteisöllisyyteen. Hämäläinen (2007, 14) korostaakin sosiaalipedagogiikan mielenkiinnon suuntautumista erityisesti niihin ongelmiin ja esteisiin, jotka haittaavat sellaisen yhteiskunnallisen osallisuuden, toimintakyvyn ja elämönhallinnan saavuttamista, mikä olisi täysipainoisen kansalaisuuden ja hyvinvoinnin edellytyksenä. Halusin selvittää, onko mahdollista, että kasvattajan toimintaa ohjaavasta ajattelusta, orientaatiosta löytyy perusteita sille, että kasvattajan toiminta edistää yhteiskuntaan sopeutumista ja ehkäisee syrjäytymisen vaaraa: siinä ovat edustettuina sosiaalinen ja kasvatuksellinen näkökulma yhdessä. Kasvattajat tuovat esiin vastauksissaan sen, että lasta kasvatetaan ryhmässä, jossa lasten sosiaaliset taidot voivat kehittyä.

No, siis nyt täällä päiväkodissahan ne tutustuu toisten ryhmien lapsiin ulkona ja juhlistaa, täällä niin kun talon sisällä. Ne saa niin kun sillai ja ulkona leikkii. Vaikka ne olisi kotona eristetty, niin ulkona ne menee toisten ryhmien lasten kanssa leikkiin ja. Ja sitten käydään retket ja kävelylenkit ja puistokäynnit ja. No, se on monilla ollut aika pieni se, semmoinen, elinympäristö. Ja, että koti on varmaan ollut se tärkein paikka ja ainoa paikka, missä on. Ja sitten on varmasti monella on pelko, että siitä omasta lapsesta, että kuinka siellä pärjää. Siis just tämän allergian ja astman takia.

Kasvattaja kertoo allergisen lapsen perhetilanteesta ja kuvaa sitä, miten vanhempien pelot vaikuttavat kasvattajan ajatteluun ja miten kasvattaja ottaa sen huomioon vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa. Monilla vanhemmille on haasteellista tuoda lapsi päiväkotiin. Kasvattaja tuo esiin yhteiskuntaan osallistumisen näkökulman.

Mut jos mä nyt ajattelen sitä yleensä tätä yhteiskunnan jäsenyyttä, niin niin sehän jo sinänsä niin kun se päiväkotiin tuleminen tarkoittaa sitä, että se perhe tulee pois siitä tilanteesta, jossa niin kun se suojelu ikään kuin tapahnutun siellä kotona. Että siinä jo niin kun tulee muut ihmiset mukaan siihen lapsen elämään. Ja se nyt on niin kun näissä varhaisvaiheissa näitten perheiden kohdalla jo iso askel. Että, et sen jäsenenä, että se tavallaan niin kun on sellainen eka askel siinä yhteiskunnan jäsenyydessä. Ja, tietysti siellä sitten se, mitä niin kun täytyy sen ryhmän pedagogien tehdä niin kun.

Varhaiskasvatuksen toteuttamisessa tulee esiin kasvattajan orientaatio, kun tarkastellaan sitä, miten varhaiskasvatusta toteutetaan allergisten lasten ryhmässä. Siinä kasvattajat integroivat päivähoidon sosiaalisen ja kasvatuksellisen tehtävän.

Jotenkin kaiken niin kun tehdä tavallisen normaalisti tietenkin täällä. Retkeillä ja mennä niin kuin mahdollisuuksien mukaan ja ottaa huomioon ja rohkaista vanhempiakin siihen, että tota kyllä näiden kanssa pärjää ja pystyy tehdä asioita.

Ja sit tässä kuitenkin siis lapsi, lapselle on niitä oman ikäisiä lapsia, on vertais, vertaisryhmää.

Että tosiaan sen henkisen ja fyysisen kasvun tukemista.

On tärkeitä huolehtia siitä, että siellä on niin kun reilu peli ja säännöt ja, ja niin kun semmoinen, sellainen kokemus lapselle hei, että musta on hienoo olla tän porukan jäsen.

Tämän kysymyksen kohdalla kasvattajat toivat esiin sen, että työssään he tukevat usein vanhempia ja rohkaisevat siihen, ettei lasta tarvitse suojella kaikelta. Onkin tärkeää, että vanhemmat voivat rentoutua ja luottaa siihen, että kasvattajat pitävät hyvää huolta allergisesta lapsesta. Vastauksissa tulevat esiin sosiaalinen ja kasvatuksellinen näkökulma.

Monta kertaa vanhemmat tarvitsevat tukea tässä. Tai sanotaan, että on hirveän erilaisia perheitä. Joillakin, joilla tämä allergia on jokapäiväistä arkea niin kun, että se on normaalia elää sen allergian kanssa. Sitten on joitakin perheitä, keille tämä allergia on suuri, mahtava pallo. Mitään muuta ei siihen mahdu. Kaikki menee se allergian niin kun ehdoilla. Joka ikinen asia. Ja siihen vanhemmat tarvitsevat tukea, että se on normaalia arkea allergian kanssa.

Mutta se, mitä itse pystyy niin kun tukemaan ja luomaan sen rauhallisen, että rauhallisen olotilan, että keskustelemalla.

Kasvattajat kertoivat allergisen lapsen erityisyydestä ja miten se vaikuttaa lapsen ja perheen selviytymiseen. Allergisten lasten parissa työskentelevillä kasvattajilla on keinot tukea lasta ja vanhempia päiväkodin arjessa.

Taikka just nimenomaan sitten tietenkin he tulevat tänne, että oma lapsi on erityinen sillä kohtaa. Ja totta kai haluavat, että lasta hoidetaan niin hyvin kuin vaan mahdollista, mutta tietenkin täytyyhän teidän luoda sitten raamit. Tai siis realisoida tämä tilanne, mikä oikeasti on. Ja sitten jotenkin, tietenkin heillä on huoli siitä omasta lapsestaan mutta, että että te ammattitaitoisina sitten jotenkin niin kun sitä huolta vähän loivennatte.

Että siihen niin kun, pitää niin kun myös vanhemmille osata se niin kun kertoa. Että tämä on niin kun, on niin kun tavallaan hyväksi hänen lapselleen se, että on tämmöisessä isommassa ryhmässä mukana, jossa tulee näitä erilaisia sosiaalisia kontakteja.

Että vanhemmat saisi niin kun vähän laajemman näkökulman lapseen ja siihen ympäröivään maailmaan. Ja, että ei siitä tule mitään allergista reaktiota, kun ne leikkii toisen lapsen kanssa.

Kasvattaja tuo esiin dialogin, kuulemisen vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa.

Se on semmoista molemmin puolin se tiedon jakaminen. Että me, me tota vanhemmille, vanhemmat saa meiltä ja me saadaan vanhemmilta. Et se semmoinen molemmin suuntainen vuorovaikutus. Tavallaan, että saada semmoinen luottamus ja usko siihen, meihin, eli meidän tähän ryhmän henkilökuntaan, että täällä kaikki sujuu ja niin, se on, se on tärkeä asia se. Ja ensin täytyy vähän niin kun tunnustella vanhempia, koska vanhemmatkin on kaikki erilaisia.

Kasvattaja kertoo kulttuuriin ja elämään liittyvistä seikoista, joita kasvattajien on tietoisesti tuotava esiin lapsille ja vanhemmille.

Ja tietenkin sitten leikit ryhmässä, että ihan leikin opettamista ja sitä kauttahan nyt pystyy kanssa tätä maailmaa avartamaan. Sen leikin mukana, että siinä leikissä voi kuitenkin olla se koira tai kissa ja kaikkea muuta, että sen avulla voi tietenkin lapselle niitä sitten opettaa. Niitä asioita ja niitä sosiaalisia taitoja tietenkin sitten.

Et, vaikka tämä on niin kun ryhmähoitoa mutta, että tässä pystyy huomioidaan joka päivä eri tilanteissa jokaisen lapsen yksilönä. Mut silti ne on sen ryhmän jäseniä. Ja toimii siinä ryhmässä.

Mutta et, siitähän vanhemmat on tyytyväisiä, kun tämä on tavallista tampere-laista päivähoitoa, että huomioiden ne allergia-asiat.

Totta kai pyritään mahdollisimman paljon siihen, että pystyisi elämään mahdollisimman paljon tässä tavallisessa yhteiskunnassa, tavallisissa paikoissa, tavallisissa kouluissa, tavallisissa työpaikoissa. Niin, että tämä sairaus, allergisuus häittäisi mahdollisimman vähän.

Tässä kasvattaja kiteyttää sen, mitä allergisten lasten ryhmässä tehdään. Kasvattajat pyrkivät siihen, että lapsi tulee pärjäämään yhteiskunnassa, jossa vain hyvin pienellä osalla väestöstä on allergia sairautena ja siitä johtuvia rajoituksia elämässään.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Laadullisessa tutkimuksessa on tavoitteena ymmärtää tutkimuskohdetta. Tutkimalla yksittäistä tapausta kyllin tarkasti saadaan näkyviin myös se, mikä ilmiössä on merkittävää ja mikä toistuu usein tarkasteltaessa ilmiötä yleisemmällä tasolla (Hirsjärvi ym. 2008, 171). Tässä tutkimuksessa selvitin sitä, millaista on allergisen lapsen varhaiskasvatus, mikä siinä on merkittävää, mitkä asiat siinä toistuvat ja mitä tutkimus tuo esiin tutkimukseni kohteesta. Tulosten analysointi ei vielä riitä kertomaan tutkimuksen tuloksia, vaan tuloksista on pyrittävä laatimaan synteesejä (Hirsjärvi ym. 2008, 225). Synteetit kokoavat yhteen tutkimuksen tulosten pääseikat ja kirkastavat tutkimuksen vastaukset tutkimusongelmiin. Mielestäni teema-haastattelun vastaukset toivat esiin kasvattajien näkemyksiä siitä, miten allergisen lapsen varhaiskasvatusta toteutetaan Jussinkylän päiväkodissa. Se toi esiin myös kehittämisen kohteita ja niitä seikkoja, joihin pitää enemmän kiinnittää huomiota.

Tutkimustuloksissa huomioni kiinnittyi siihen, millaisen statuksen allergisten lasten päiväkotiryhmä saa tässä tutkimuksessa. Miten kasvattajat sen määrittelevät? Onko se tavallinen ryhmä, erityisryhmä vai jotakin siltä väliltä? Kasvattajien vastauksista kävi ilmi, että kaikille ei ollut selvää se, miten ryhmän toimintaperiaate määritellään. Heinämäki (2004,9) toteaaakin, että tuen tuominen varhaiskasvatuspalveluihin edellyttää yhteisten tavoitteiden asettamista ja menetelmistä sopimista. Kuitenkin on selvää, että kasvattajan toimintaan vaikuttaa se, millaisella asenteella varhaiskasvatusta allergisten lasten ryhmässä toteutetaan. Ryhmän merkityksen ymmärtäminen vaikuttaa kasvattajan orientaatioon, kasvatuserityyppien perustaan merkittävällä tavalla. Kasvatus on siis tavoitteellista toimintaa (Hirsjärvi & Huttunen 1992, 22). Koska kysymyksessä on ryhmä, jolla on omat ominaispiirteensä, on toimintaperiaate kirkastettava niin, että kasvattajan käsityksiä allergisten lasten varhaiskasvatuksesta voidaan selkiyttää. Mielestäni siihen tarpeeseen voidaan vastata tämän tutkimuksen avulla.

Kasvattajien käsitys allergisesta lapsesta tuli ilmi monessa vastauksessa, jolloin kasvattajat korostivat sitä, että lapset ovat lapsia ja heidän tarpeensa liittyvät sa-

moihin asioihin kuin terveidenkin lasten. Varhaiskasvatus on leikkikeskeistä, suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa (Heinämäki 2004, 9). Haastateltavien vastauksissa tuli esiin se, että työskentely allergiaryhmässä vaatii tarkkuutta ja huolellisuutta, jolloin se on haastavampaa ja vaativampaa kuin tavallisessa ryhmässä. Silloin, kun uusi työntekijä on perehdytetty toiminnan periaatteisiin hyvin, pyritään estämään virheiden syntyminen esimerkiksi ruokailutilanteissa. Lisäksi haastateltavat toivat esiin sen seikan, että kun ryhmässä on vähemmän lapsia, on helpompaa seurata ja havainnoida lasten oireilua päiväkotipäivän aikana.

Allergisen lapsen varhaiskasvatusta toteutetaan yleisten varhaiskasvatuspalveluiden yhteydessä ja samoilla menetelmillä kuin tavallisten lasten ryhmissä. Varhaiskasvatuksen toteuttamisen sisällöt perustuvat varhaiskasvatussuunnitelmiin, ja ne on muokattu siten, että allergisten lasten omaleimaisuus on otettu huomioon jo suunnitteluvaiheessa. Lapsen erilaisuuden kunnioitus ja arvostus sekä mahdollisuus osallistumiseen ovat erityisryhmien pedagogisen toiminnan lähtökohtia (Pihlaja 2001, 20). Kasvattajan orientaatio vaikuttaa varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja toteutukseen, jolloin kasvattajatiimissä pohditaan sitä, onko se laadukasta ja aiheuttavatko rajoitukset varhaiskasvatussuunnitelman toteutuksen kapeutumista. Erityisen tuen näkökulmasta varhaiskasvatuksen laadun osina korostuvat kasvatukselliset elementit, joilla tuetaan lapsen kehitystä (Heinämäki 2004, 17). Suunnitelmia täydentävät lapsen erityisen tuen suunnitelmat, joissa otetaan kantaa allergian ja astman asettamiin vaatimuksiin kuten ruokavalion noudattamiseen, lääkitsemiseen ja rasvaukseen. Erityisen tuen järjestäminen tavalliseen lapsiryhmään vaatii lapsikohtaista tukitoimien suunnittelua, lapsiryhmän koon ja henkilöstön määrän huolellista arviointia sekä lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisten tukitoimien tuomista osaksi päivähoiton arkea (Heinämäki 2004, 15). Haastatteluista ei käynyt selvästi esille se, miten erityinen tuki on määritelty allergiaryhmässä ja miten sitä toteutetaan. Haastateltavien mielestä erityistä tukea on se, että kasvattajat noudattavat tarkkuutta ja huolellisuutta ruokailujen järjestämisessä. Mielestäni siihen täytyy kiinnittää huomiota tulevaisuudessa siten, että allergisen lapsen erityisen tuen merkitys kirkastetaan kasvattajille.

Haastateltavien vastauksissa esiintyi useasti se, että allergisen lapsen sosiaalisten taitojen opetteluun kiinnitetään huomiota. Siinä huomio kohdistuu erityisesti yhteistyöhön vanhempien kanssa ja heidän tukemiseensa. Yhteistyö vanhempien kanssa on tiivistä, varsinkin päivähoitoa aloitettaessa, jotta allerginen lapsi voi hyvin päivähoitossa. Kasvattajat kiinnittävät huomiota kasvatuskumppanuuteen, jolloin lapsen asioista keskustellaan säännöllisesti, ja allergisen lapsen yksilölliset tarpeet voidaan huomioida. Siinä tutustutaan vanhempiin ja heidän tapansa suhtautua allergiseen lapseensa ja kasvattajat voivat kertoa päivähoiton kasvatusnäkökymyksistä, lapsen kehitysvaiheista ja oppimisesta. Kun lapsi tarvitsee prosesseissaan tukea, tarvitaan kasvatuskumppanuutta tavallista enemmän (Heinämäki 2004, 29). Vuorovaikutussuhteen perustana on luottamus. Luottamuksen horjuminen aiheuttaa epävarmuutta vanhemmissa, koska lapsen sairastuminen on aiheuttanut vanhemmissa reaktion, joka ilmenee ikään kuin toisen maailman uhkana, joka on pelottava. Silloin kasvattajan kasvatustietoisuudessa on oltava tämä voimakas signaali koko ajan läsnä, jotta kasvattaja pystyy suhteuttamaan vanhempien reaktiot ja huolenaiheet todellisiin elämäntilanteisiin. Hirsjärvi ja Huttunen (1992, 23) kuvaavat kasvatusta kasvamaan saattamisena ja kasvattajan tehtävänä on kasvamisen auttaminen.

Tässä tutkimuksessa kasvattajan ajattelun, orientaation ja työskentelyotteen keskeisenä kohteena näyttää olevan vanhempien tukeminen kasvatustehtävässään. Kasvatuskumppanuuden merkitys korostuu selvästi allergisten lasten ryhmässä. Haastateltavat toivat sitä esiin toistuvasti. Siinä kasvattaja tarvitsee ajatteluaan, orientaatiotaan ja työskentelyään ohjaavaa periaatetta. Näkömykseni mukaan sosiaalipedagogisen työn tarkoituksena on tukea ihmistä löytämään paikkansa yhteiskunnassa ja yhteiskunnallisen osallisuuden tukemista niin, että ehkäistään syrjäytyminen. Nivalan (2008) mukaan se luo ja suuntaa ajatteluun perustuvaa toimintaa, jolloin teoria ja toiminta ovat jatkuvassa dialektisessä vuorovaikutuksessa. Tutkimuksessani tuli esiin se, että varhaiskasvatus integroi sosiaalisen ja kasvatuksellisen näkökulman yhteen, jota kasvattajat toteuttavat työssään allergisten lasten parissa.

Kaikesta huolimatta lapsuus on kaikilla samankaltainen, tarvitsee lapsi erityistä tukea tai ei. Allergisen lapsen omaleimaisuus tuo päiväkotipäivään omat haas-

teensa, joihin kasvattajat vastaavat niillä tavoilla, jotka kuuluvat allergisen lapsen varhaiskasvatuksen osaamiseen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2007, 11) mukaan varhaiskasvatus määritellään pienten lasten elämänpiireissä tapahtuvaksi kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Ryhmässä tuetaan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista niin, että se edistää lapsen tasapainoista kehittymistä.

Tastin (2007, 33) mukaan sosiaalipedagogisessa varhaiskasvatuksessa keskitytään jokaisen persoonan, niin lapsen kuin hänen perheenjäsentensä mahdollisuuksiin ja omien, erityisten toimintatapojen löytämiseen ja arvostamiseen. Mielestäni allergisen lapsen erityisyys tuo vaativan pedagogisen tuen tarpeen ryhmään, varsinkin vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa. Vähimmäistasoltaan se olisi sitä, että kasvattaja kuuntelee ja ymmärtää vanhempia ja keskustelee heidän kanssaan. Sosiaalipedagogisesta näkökulmasta se olisi sitä, että kasvattaja ei tyydy pelkästään kuuntelemaan ja ymmärtämään vanhempia, vaan dialogissa heidän kanssaan yhdessä etsitään vastauksia vanhempiä askarruttaviin kysymyksiin niin, että osallistuminen yhteiskunnassa helpottuu allergiasta huolimatta. Silloin kasvattaja tuo tietoisesti esiin keskusteluissa elämään ja kulttuuriin liittyviä asioita. Tastin (2007, 36-37) mukaan sosiaalipedagoginen työ ei kykene poistamaan ihmisten ongelmia, mutta rohkaisee ja aktivoi ihmisiä toimintaan arkisten ongelmien kohtaamiseksi ja ratkaisemiseksi. Mielestäni allergisten lasten kasvattajat käyttävät työssään sellaista kasvatuserityisyyttä ja -toimintaa, jossa kiinnitetään huomiota kasvatuksen yhteisöllisyyteen ja sen tarjoamiin kasvatuksellisiin mahdollisuuksiin. Hämäläinen (2007, 14) korostaakin sosiaalipedagogiikan mielenkiinnon suuntautumista erityisesti niihin ongelmiin ja esteisiin, jotka haittaavat yhteiskunnallisen osallisuuden, toimintakyvyn ja elämänhallinnan saavuttamista, mikä olisi täysipainoisen kansalaisuuden ja hyvinvoinnin edellytyksenä.

Allergisen lapsen varhaiskasvatuksen kehittämiskohteena ehdotan sitä, että kun allergisen lapsen erityisen tuen tarve tuo työhön vaativan pedagogisen asiantuntijuuden tarpeen, on kasvatuksessa kiinnitettävä huomiota erityisyyden aiheuttamiin haasteisiin. Koska allergia sairautena aiheuttaa eristäytymisen uhan ja lapsen kehitykseen liittyvän uhan sekä siihen liittyvän yhteiskunnallisen osallisuuden heik-

kenemisen uhan, on allergisen lapsen varhaiskasvatukseen liitettävä osaamista, joka vastaa tähän syrjäytymisen uhkaan. Koska päivähoiton tehtävä nähdään sekä sosiaalisena, että kasvatuksellisena, on luontevaa, että varhaiskasvatuksen keskeinen toimintaympäristö, päiväkotiki, integroi sosiaalisen ja kasvatuksellisen tehtävän yhteen. Mielestäni tämä käsitys tuo esiin sosiaalipedagogiikan perustan varhaiskasvatuksessa, joka voidaan nähdä kasvattajan toimintaa ohjaavana työskentelyotteena. Tämän näkemyksen mukaan sosionomi(AMK): n ammattitaitovaatimukset vastaavat tähän haasteeseen, jolloin on suotavaa, että esimerkiksi allergisten lasten ryhmän lastentarhanopettajalla olisi sosionomin(AMK) koulutus.

10 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tekemisen prosessi on ollut monivaiheinen ja noin vuoden kestänyt prosessi. Kirjoittaessani ammatillisessa esseessä allergisen lapsen varhaiskasvatuksesta, olin jo silloin päättänyt, että se tulee olemaan myös opinnäytetyöni aiheena. Silloin en vielä ollut tarkentanut ja rajannut sitä näkökulmaa, mikä tulisi olemaan tässä opinnäytetyössä. Kuitenkin jo aika pian, kun opinnot etenivät, havaitsin itseäni kiinnostavan ja työelämässä kohtaamani tutkimisen kohteen, kasvattajan sosiaalipedagogisen orientaation allergisen lapsen varhaiskasvatuksessa. Sen päätöksen jälkeen aloin etsiä ja tutkia kirjallisuutta allergisen lapsen varhaiskasvatuksesta ja sosiaalipedagogiikasta sekä varhaiskasvatuksesta. Kirjallisuudesta ja internetistä löytämäni aineiston avulla aloitin opinnäytetyöni hahmottelun ja kirjoitin opinnäytetyön suunnitelman.

Tutkimusongelma rajautui ja tarkentui jo alkuvaiheessa kasvattajan sosiaalipedagogisen orientaation etsimiseen. Työssäni allergisten lasten kasvattajana olin havainnut kasvattajien ajattelussa ja puheessa sellaisia eroavaisuuksia, jotka nousivat arvoista, asenteista ja ammatillisuuden asteesta, ja joiden kehittämiseen halusin tuoda välineitä, toisin sanoen halusin tuoda esiin sitä hiljaista tietoa, jota kukaan ei ole kirjoittanut allergisen lapsen varhaiskasvatuksesta. Korostuneena tulivat esiin myös kasvattajan suhtautuminen kasvatustyön tekemiseen, kun hoidettava oli allerginen lapsi. Sen vuoksi halusin ottaa vastaan erittäin suuren haasteen ja tutkia kasvattajien ajattelua eli orientaatiota allergisen lapsen varhaiskasvatuksessa. Samalla tämä opinnäytetyö oli oman työni kehittämisen kohteen tutkimista ja erityisen osaamiseni tarkastelua sosionomi(AMK) kompetensseina.

Se, että kuuluin henkilökohtaisesti tutkimaani sosiaaliseen yhteisöön toi haasteita sekä oman työni tekemiseen, että tämän opinnäytetyön prosessin läpi viemiseen. Havaintoni ja kuulemani keskustelut kuljettivat omaa ajattelua välillä laidasta laitaan ja ylämäestä tultiin välillä lujaa alas. Kuitenkin uskoin siihen, että osasin tehdä havaintoja omasta ja muiden toiminnasta. Oman ajattelun ymmärtäminen ja tulkintojen tekeminen havainnoistani tapahtui vähitellen. Keskusteluissa toin esiin

havaitsemiani näkökulmia, jotta voisin saada tietoa siitä, mitä toiset ajattelevat tutkimastani aiheesta. Useasti näissä tilanteissa jouduin tarkistamaan omia ajattelun prosessejani ja näin ymmärrykseni ja tulkintani kehkeytyi hiljalleen. Halusin oppia uutta, jotta voisin kehittyä työssäni ja samalla myös vastata haasteisiin, joita vanhemmat tuovat esiin yhteistyössä. Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset heijastuvat myös päivähoidon ja sen vuoksi allergisten lasten varhaiskasvattajana minun on kyettävä perustelemaan ratkaisujani työyhteisössäni ja mikä tärkeintä, tuoda kuuluviin tämän marginaalisen ryhmän ääntä.

Tutkimukseni aineistossa esiintyy useasti varhaiskasvatuksen kaksi tekijää lapsi ja vanhemmat. Niin kuuluu ollakin, mutta siihen liittyy tietenkin kolmas osapuoli, kasvattajat. Yhteistyö vanhempien kanssa kohdistuu molemmille yhteiseen tavoitteeseen, lapsen hyvinvointiin. Kasvattajan tehtävänä on integroida nämä näkökulmat yhteen ja sen näkemyksen avulla lasta kasvatetaan tähän yhteiskuntaan niin, että lapsella kehittyvät fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset taidot. Allergisen lapsen kasvatuksessa on erityisiä haasteita, koska tiedetään, että allergia sairautena on eristävää. Ainakin aluksi tiukat rajoitukset vaikuttavat koko perheen elämään, jopa lapsen leikkeihin ja vuorovaikutussuhteisiin muihin ihmisiin. Allergia vaikuttaa myös vanhempiin ja heidän suhtautumiseensa lapseen, joka ilmenee monella eri tavalla, ja jonka vaikutukset allergisten lasten kasvattajien on otettava huomioon.

Olen työskennellyt lähes kymmenen vuoden ajan vaikeasti allergisten lasten kasvattajana ja koko ajan olen pohtinut sitä, miten allergiaryhmän kasvattajien toimintaa voidaan perustella ja selittää. Miksi kasvattajien ajattelussa ja toiminnassa on tiettyjä piirteitä? Siinä on sellaisia erityisiä piirteitä, jotka tulevat esiin koko ajan varsinkin vuorovaikutussuhteissa vanhempien kanssa. Monesti olen pohtinut, että siihen pitäisi löytyä jokin työkalu, jolla sitä voidaan työstää ja selittää. Tässä tutkimuksessa olen yrittänyt selvittää näitä erityisiä piirteitä ja tuoda esiin sitä hiljaista tietoa, jota kasvattajat osaavat käyttää taitavasti arjen tilanteissa. Tutkijana tekemäni havainnot peilautuivat toistuvasti sosiaalipedagogiikkaan. Siinä sosiaalinen ja kasvatuksellinen näkemys yhdistyivät, ja näitä kahta näkemystä olen tarvinnut työssäni kaikkein eniten. Sosiaalipedagogiikka toisi uuden välineen työhön allergisten lasten ryhmässä. Se auttaisi ymmärtämään paremmin allergisen lapsen

elämäntilannetta ja tulevaisuuden haasteita. Toivonkin, että tämä tutkimukseni saa myönteisen vastaanoton työyhteisössäni ja Tampereen kaupungin päivähoitossa.

Toiveeseeni liittyy haasteita, koska esitän varhaiskasvatuksen osaamiseen liitettäväksi vähemmän tunnustetun työskentelyalueen, sosiaalipedagogiikan. Kuitenkin olen sitä mieltä, että lasta ja vanhempia ei voida erottaa toisistaan erillisiksi saarekkeiksi päiväkodin katon alla, vaan molemmat kohdataan joka kerta yhdessä. Mielestäni keskusteluun pitää tuoda sitä, miten vanhempien osallisuutta voidaan lisätä niin, että vanhemmat voivat tuntea olevansa arvokkaita ja taitavia lastensa kasvattajia. Tämä näkemys onkin sosionomi(AMK):n näkemys varhaiskasvatuksesta ja siitä orientaatiosta, joka osallistaa lapsen ja vanhemmat oman elämänsä vahvistamiseen ja voimaannuttamiseen.

Opinnäytetyöni prosessi on ollut haastava ja monipuolinen. Siinä olen tutkinut omaa työtäni ja asettanut kyseenalaiseksi monet toimintani periaatteet. Prosessi on ollut hyödyllinen. Nyt voin tarkastella työtäni uudesta näkökulmasta, joka tuo siihen uudenlaisen teoreettisen perustan ja tutkimukseni tuloksia voin hyödyntää perustellessani ratkaisujani muille työntekijöille. Oppimisprosessini on nyt tässä vaiheessa. Mutta tämänkin jälkeen voin oppia uutta ja varmasti tämä tutkimani aihe saa uusia näkökulmia, kun sovellan sitä työssäni ja kerron siitä niille, jotka ovat kiinnostuneet allergisen lapsen varhaiskasvatuksesta. Mielestäni tämän tutkimuksen hyöty ei rajoitu pelkästään allergisiin lapsiin, vaan varhaiskasvatuksessa on sellaisia haasteita, joihin voidaan vastata yhteisöllisyyden ja sen mukanaan tuomien kasvatuksellisten tavoitteiden avulla. Osallisuuteni yhteisöön tuo esiin pedagogisen osaamiseni, sosiaalipedagogisen orientaation.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 2007. Laadullinen tutkimus. 6.p. (3. uud. p.) Tampere: Osuuskunta vastapaino.
- Dooley, D. 1990. Social Research Methods. Second edition. New Jersey: Prentice Hall.
- Happo, I. 2008. Sosionomin (AMK) osaaminen ja osaamishaasteet varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: Viinämäki, L. (toim.) 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A. Raportteja ja tutkimuksia 2/2008, 99-114.
- Heikkinen, H. L. T. 2007. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa: Heikkinen H. L. T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 2. tark. p. Helsinki: Kansanvalistusseura, 16-37.
- Heinämäki, L. 2004. Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa. Erityispäivähoito – lapsen mahdollisuus. Helsinki: Stakes. Oppaita 58. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S. & Huttunen, J. 1992. Johdatus kasvatustieteeseen. 2.p. Juva: WSOY.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. 13.-14., osin uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hämäläinen, J. 2007. Sosiaalipedagogiikan kaksi kehityslinjaa. Teoksessa: Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2007. Kuopio: Suomen sosiaalipedagoginen seura ry, 9-16.
- Karila, K. & Nummenmaa, A.R. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Kontu, E. & Suhonen, E. 2006. Pedagogiset interventiot. Teoksessa: Pihlaja, P. & Kontu, E. (toim.) Arjen moninaisuutta. Erityisryhmät päiväkodissa. Helsinki: Stakes. Raportteja 14, 26-28.
- Kurki, L. Sosiaalipedagoginen näkökulma varhaiskasvatukseen 2001. Teoksessa: Karila, K., Kinos, J. & Virtanen, J. (toim.) Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-kustannus, 112-135.

Laki lasten päivähoidosta 36/1973

Lundán, A. 2009. Kutsu dialogisuuteen. Diskurssianalyttinen tapaus- tutkimus kasvattajan ja lapsen haasteellisesta vuorovaikutuksesta päiväkodissa. Tampere: Tampere University Press.

Nivala, E. 2008. Sosiaalipedagogiikka ja sosiaalityö. Sosiaalipedagogi- nen orientaatio kasvat- ja sosiaalialan työssä –seminaari. [Verk- kojulkaisu]. [Viitattu 2.1.2010]. Saatavana: [http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/yleispalvelut/HAMissa_tapahtuu/sosiaalipedagogiikka/sosiaalipedagogiikka_ja_sosiaality%C3%B6_\(ID202525\).pdf](http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/yleispalvelut/HAMissa_tapahtuu/sosiaalipedagogiikka/sosiaalipedagogiikka_ja_sosiaality%C3%B6_(ID202525).pdf)

Pihlaja, P. & Kontu, E. (toim.) 2001. Työkaluja päivähoiton erityiskasva- tukseen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2001:14. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Pihlaja, P. & Kontu, E. (toim.) 2006. Arjen moninaisuutta. Erityisryhmät päiväkodissa. Helsinki: Stakes. Raportteja 14.

Pihlaja, P. 2006. Erityisryhmän perustehtävä. Teoksessa: Pihlaja, P. & Kontu, E. (toim.) Arjen moninaisuutta. Erityisryhmät päiväkodissa. Helsinki: Stakes. Raportteja 14, 21-36.

Pihlaja, P. 2006. Erityisryhmän tunnuspiirteet. Teoksessa: Pihlaja, P. & Kontu, E. (toim.) Arjen moninaisuutta. Erityisryhmät päiväkodissa. Helsinki: Stakes. Raportteja 14, 15-18.

Puolimatka, T. 1999. Kasvatuksen mahdollisuudet ja rajat. Minuuden rakentamisen filosofia. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Päivähoidon allergia- ja astmaohjeisto 2004. [Verkkajulkaisu]. Allergia- ja astmaliitto. [Viitattu 4.1.2009]. Saatavana: <http://www.allergia.com>.

Raportti allergiaryhmän kokeilusta Vellamon päiväkodissa 1998-2000 2001. Tampere: Tampereen kaupungin sosiaali- ja terveystoimen monisteita 12/2001.

Sosiaalipedagoginen aikakauskirja 2007. Vuosikirja 2007. Kuopio: Suomen sosiaalipedagoginen seura ry.

Suhonen, E. & Kontu, E. 2006. Moniammatillinen yhteistyö. Teoksessa: Pihlaja, P. & Kontu, E. (toim.) Arjen moninaisuutta. Erityisryhmät päiväkodissa. Helsinki: Stakes. Raportteja 14, 29-32.

Tast, E. 2007. Juuret ja siivet – sosiaalipedagoginen orientaatio var- haiskasvatuksessa. Teoksessa: Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2007. Kuopio. Suomen sosiaalipedagoginen seura ry, 17- 50.

Tervetuloa allergiaryhmään -esite. [Viitattu 24.1.2010]. Saatavana: <http://www.tampere.fi/sote/phoito/ita/allergiaryhma.pdf>.

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2003. Helsinki: Stakes oppaita 56. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007. 2. tark. p. Helsinki: Stakes oppaita 56. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Viittala, K. 2006. Lasten yhteinen varhaiskasvatus. erityisestä moninaisuuteen. Tampere: Tampere University Press.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Värri, V.-M. 1997. Hyvä kasvatus – kasvatus hyvään. Dialogisen kasvatuksen filosofinen tarkastelu erityisesti vanhemmuuden näkökulmasta. Tampere: Tampere University Press.

LIITE 1: Haastattelukysymykset

1. Millaista on työskennellä varhaiskasvattajana allergisten lasten ryhmässä?
 - a. Miten varhaiskasvatusta toteutetaan allergisten lasten ryhmässä?
 - b. Millaiseen ajatteluun varhaiskasvatuksen toteuttaminen perustuu allergisten lasten varhaiskasvattajana?
Mitä omassa ajattelussa pitää huomioida?
 - c. Mitä on varhaiskasvattajan kasvatustietoisuus allergisten lasten ryhmässä?
 - d. Millaista on allergisen lapsen varhaiskasvatus?
Mikä siinä on tärkeää?
 - e. Miten erityinen tuki ilmenee arjen toiminnassa allergiaryhmässä?
Millaista erityistä tukea allerginen lapsi tarvitsee?
 - f. Miten inklusiivinen varhaiskasvatus toteutuu allergisten lasten ryhmässä?
Miten erityinen tuki järjestetään allergiaryhmässä?
2. Miten sosiaalipedagoginen orientaatio ilmenee varhaiskasvattajan toiminnassa?